

Ўзбекистон Республикаси Мустақиллик куни — 1991 йил 1 сентябрдан чиқа бошлаган

Муассислар: Ўзбекистон Республикаси Хотин-қизлар кўмитаси, Болалар жамғармаси ва «Соғлом авлод учун» Халқаро жамғармаси

9-МАЙ ХОТИРА ВА ҚАДРЛАШ КУНИ

СЕН ДОИМО ҚАЛБИМДАСАН, ЖИГАРИМ!

Баҳорни биз яхши кўраимиз. Бу фаслда дунёга бошқача назар билан боқамиз. Чарогон кунлар, барқ очилган гуллар, яшиллик олами кўнгилмизга гўлгула солади, яшариб кетгандек ҳис этамиз ўзимизни.

Бу фаслда яхши ният билан ерга уруғ қадаимиз, дарахт экамиз, хонадону ҳовли-боғларимизни саранжом-саришта қиламиз, тўй-маросимларимиз муддатини ҳам, кўнгилларимизнинг хуш-хурсандчилигини ҳам шу пайтга белгилаймиз. Ҳаттоки, умримиз бир жойга борганда бундоқ ортга қарасак, энг хуш-хурсанд дамларимиз айнаи шу фасл билан боғлиқ бўлади. Бу фасл ўз байрамлари билан ҳам ажралиб туради. Лекин бундаги бир байрам...

9 Май... Хотира ва Қадрлаш куни... Кўнгилмизни қайғу дарёсига фарқ этади, Ватан деб, хурлик деб, озодлик деб, юрт саодати деб, оилам, яқинларим деб яшаб-ўтганларни ёдлаймиз... Қайғуриш тўғриси билан бирга вужудимизда покланиш жараёни ҳам кечади.

Юртимиз мустақиллиги ҳақида, саодатли турмуш ҳақида, умр мазмуни ҳақида, ҳаёт инсон учун на-

қадар азийлиги ва шунинг учун ҳам ҳар бир лаҳзанинг қадрига етиб, ўтган аждодларимиз руҳини шод этиб яша-жағимиз, келажак авлодимизни муносиб ворислар этиб тарбияламоғимиз лозимлиги ҳақида ўйлаймиз.

Ва яна уруш ва тинчликнинг мазмунини чуқур англагандек бўламиз. Юртимизда кечаётган улуг ва қутлуг бунёдкорлик ишларининг, бу ёруғ ёрқин кунларнинг бардавомлиги, абайийлиги, қадр-қийматини сақлаб қолиш ўз иродамиз, эътиқодимиз, садоқатимизга ва қолаверса оғоҳ бўлиб яшамоғимизга боғлиқ эканлигини яна бир қарра кўнгилдан кечирамиз.

Бу кун ана шундай улуг, ана шундай мўтабар ва муқаррам кун...

Яхши ният - ярим давлат, дейдилар. Келинг азиз юртдошлар, давлат-мандликни ўзимизга, ниятимизга йўлдош қилиб, қўлимизни дуога очайлик ва мана бу сўзларни ҳар биримиз такрорлайлик:

"Йўлим бу дунёдан ўтган юртдошларимизнинг охиратлари обод бўлсин. Уларнинг руҳи поклари юксалиш йўлидан одимлаётган соф ниятли ватандошларимизни, элсевар йўлбошчимизни бало-қазолардан, ёмон кўзлардан асрасин..."

Дилбар САИДОВА

ПРЕЗИДЕНТИМИЗ ИСЛОМ ҚАРИМОВ БОШЧИЛИГИДА РЕСПУБЛИКАМИЗДА МАНЪУМ ҚАТАҒОН ЙИЛЛАРИ ШАҲИД КЕТГАН ЮРТДОШЛАРИМИЗ НОМИНИ

АБАДИЙЛАШТИРИШ БОРАСИДА ҚИЛИНГАН ХАЙРЛИ ИШЛАР

● 1991 йилнинг 6 февралда адабиёт ва санъат соҳасида Абдулла Қодирий номидаги Ўзбекистон Республикаси Давлат мукофоти таъсис этилди.

● 1991 йилнинг 25 сентябрида Абдулла Қодирий, Абдулҳамид Сулаймон ўғли Чўлпон, Абдурауф Фитратга ўлимидан кейин Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Республикаси Давлат мукофоти берилди.

● 1994 йили озодлик йўлида жонини фидо этган улуг ёзувчи Абдулла Қодирий (раҳматли)га мамлакатда биринчи бўлиб Ватанинг юксак мукофоти — "Мустақиллик" ордени берилди.

● 1994 йилнинг 6 декабрида Абдулла Қодирий таваллудининг 100 йиллиги нишонланди. Тошкентда ёзувчи номидаги маданият ва истироҳат боғида унинг ҳайкали очилди.

● Фашизмга қарши урушда ҳалок бўлган, шунингдек, бедарак кетган юз минглаб ўзбекистонлик жангчилар хотирасини абадийлаштириш мақсадида 1994-95 йилларда кўп жилдан иборат "Хотира китоби" нашр этилди.

● 1996 йил 19 июнда Бухорода Файзулла Хўжаев ҳайкали очилди.

● 1996 йил 20 декабрда Абдурауф Фитрат таваллудининг 100 йиллиги муносабати билан Тошкентда тантанали йиғилиш ва илмий анжуман бўлиб ўтди.

● 1999 йил 9 майда Тошкент шаҳрининг марказида муаззам Хотира майдони очилди. Урушда қурбон бўлган юз минглаб юртдошларимиз

номи майдондаги муҳташам Хотира китоби-га зарҳал ҳарфлар билан муҳрлаб қўйилди.

Пойига "Сен доимо қалбимдасан, жигарим!" деган сўзлар битилган Мотамсаро она ҳайкали очилди.

● 1999 йилнинг 22 июлида "Ватан ва халқ озодлиги йўлида қурбон бўлган фидойилар хотирасини абадийлаштириш тўғрисида"ги Вазирлар Маҳкамасининг Қарори эълон қилинди ва унда Юнусобод туманидаги Бўзсув қиргоғида мустамаклачилик даври қурбонлари хотира мажмуасини барпо этиш, шунингдек, "Шаҳидлар хотираси" хайрия жамғармаси тузиш, қатагон этилган фидойи ватандошларимизни номма-ном аниқлаш, кўп жилли "Қатагон қурбонлари" хотира китобини яратиш, шаҳид кетганларнинг ҳаёт йўли, илмий-ижодий меросини кенг жамоатчиликка етказиш каби қатор хайрли вазифалар белгилаб берилди. Шундан келиб чиқиб, бултур октябр ойида пойтахтнинг Бўзсув мавзесида "Шаҳидлар хотираси" ёдгорлик мажмуи барпо этишга киришилди.

● 2000 йилнинг 28 январида Президент Фармонига кўра, Мирзо Улуғбек номидаги Тошкент Давлат университетига Ўзбекистон Миллий университети мақоми берилди, тарихий ҳужжатлар асосида унинг асосчилари — жадид зиёлилари, ташкил этилган санаси — 1918 йилнинг 12 майи, деб белги-ланди.

ВАТАН ДЕБ ШАҲИД КЕТГАНЛАР ЮРАК ИНДОСИ

Маҳмудхўжа БЕҲБУДИЙ:

- Ватан муқаддасдур. Қадрин билмоқ керак. Сотмасга ва ўлгунча айрилмасга керакдур...

- Келар замон учун ҳозирланайлук, ўтган замон учун эмас.

Мунаввар қори АБДУРАШИДХОН ўғли:

- Хуррият берилмас, олинур!

- Жаннат каби гўзал юртинг бугун сендан иш кутади!

Абдулла ҚОДИРИЙ:

- Темура Кўрагон каби дохийларнинг, Мирзо Бобур каби фотиҳларнинг, Форобий, Улуғбек ва Али Сино каби олимларнинг ўсиб-унган ва нашву қилганлари бир ўлкани ҳалокат чуқурига қараб судрағувчи, албатта, Тангрининг қаҳрига сазовордир.

Абдурауф ФИТРАТ:

- Ватан - у менинг жону таним, саждағохимдир. У менинг тўлиқ ойим, тинч-омонлигим, иззатим, шарафим. Каббам, қиблам ҳамда гулистонимдур...

- Юртим, Туроним, сендан айрилмоқ - менинг ўлимим, Сенинг учун ўлмоқ - менинг тирикчилигимдур.

Абдулҳамид Сулаймон ўғли ЧЎЛПОН:

- Туркистон - шонимиз, туронли - ишонимиз,

Ватан - бизим жонимиз, фидо ўлсун қонимиз!..

- Ер юзинда ўзга бир олам эрур бизнинг Ватан,

Бошқа ҳар бир ўлкадан кенг, ҳар диёрдан каттакоп.

Бу Ватанни жон билан сақлашга, Чўлпон, ҳозир ўл, Кимки қасд қилса анга, кийсин пушаймондин кафан!..

ЭЛ-ЮРТ БАХТ САОДАТИ ЙЎЛИДА ФИДОЙИЛИК КЎРСАТГАНЛАРНИ ҚАДРЛАЙМИЗ ВА ХОТИРЛАЙМИЗ

БАХТ ВА ВАФО ТИМСОЛИ

Асли касби ўқитувчилик бўлган Мавжуда Саматова иккинчи жаҳон уруши йилларида шифокорлик қилиб кўплаб жангчиларнинг ҳаётини сақлаб қолди.

- 1941 йили ўрта мактабни тугатиб, ўқитувчилар институтига ўқишга кирдим, - дея ҳикоя қилади опа. - Тақдирни қарангки, ўша йили бошланган уруш бутун халқни оёққа турғазди. Ёшу кекса урушга сафарбар этилди. Олийгоҳлардаги талаба қизлар қисқа ҳамширалик курсларида ўқитилиб, урушнинг олд қисмига жўнатилди. Жанг майдонларига бориб, мен урушнинг ҳақиқий даҳшатини туйдим. Қўнларнинг бирида бўлган жанг мени Аҳмаджон исми йигит билан учраштирди. Аҳмаджоннинг ўша вақтдаги аҳволи жуда оғир, устига-устак иккала кўзи кўрмас эди. У менга ўз ҳаётини сўзлаб берди. Дарҳақиқат, ота-онадан етим қолган бу йигитни тақдир ҳам аёвсиз жазолаган, инсон учун энг катта бахт-оғлиғидан айирган эди. Табиатан хушмуомала, ширинсухан бу йигитга иложи борица ғамхўрлик кўрсатишга интилардим. Уринишларим бесамар кетмади шекли, орадан уч-тўрт ой ўтмай, у юра бошлади. Аммо кўзлари тузалмади...

- Сизни Аҳмаджон билан тақдирингизни боғлашга нима сабаб бўлди?

- Агар мен жанг майдонида бўлмаганимда, унинг қийинчиликларини бошдан кечирмаганимда ҳаётим эҳтимол бошқача кечармиди... Аҳмаджон аканинг тақдирини ўйлаб, қалбимда унга нисбатан қандайдир меҳр уйғонди, ҳаётимни унга бахшида этишга жазм қилдим. Урушдан сўнг эса Тошкентда тўйимиз бўлиб ўтди. Аҳмаджон Мухаммаджонов билан 40 йил тинч-тотув ҳаёт кечирдик, 2 фарзанд, 8 неваранинг бувисибобоси бўлдик. 75 ёшларида оламдан кўз юмдилар... Мен ҳаёт йўлиминини ўша инсон билан боғлаганимга ҳеч ҳам афсусланмаганман.

- Мавжуда опа, кўпчилик юртдошларимиз сизни муаллима сифатида танишади...

- Урушдан сўнг яна ўзим севган соҳа - педагогикага қайтдим. Минглаб шоғирлар етиштирдим. Шу касбдан нафақага чиқдим. Айни пайтда "Республика фахрий педагоглар жамоаси" фаолиятида қатнашиб турман. Бу жамоада менга ўхшаган 60дан зиёд педагоглар уюшган. Мақсадимиз - жумҳуриятимиздаги кекса педагогларга яқиндан ёрдам бериш, уларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш. Хомийлар ёрдамида кўплаб фахрий педагогларга яқиндан ёрдам берилаёпти, улар турли сиҳаттоғларга, дам олиш уйлари, зиёрат масканларига юборилаёпти.

Ҳар ким ўз тақдирини ўзи яратди, дейишади. Мавжуда опа ҳам ўз тақдирини ўзи яратди, бир инсон ҳаётини меҳри билан ёритиб борди.

Ҳамидулла ЙЎЛДОШЕВ

ЎЗБЕК САНАЪАТИНИ НОН КАБИ ЭЪЗОЗЛАДИ

Бу машҳур санъаткорни мен 1991 йил 21 март куни Наврўз байрами билан табриклаш учун уйига борган эдим.

Чиройли кийиниб, ўзига бироз қараб Аҳмаджоннинг қўлидаги алворанг лолаларни кўриб севинди. Келганимдан хурсандлигини изҳор этди. Ва ҳозиргина ёзган тўртлигини ўқиб берди. Шеърда: "Ўганимдан сўнг уч марта кўзингда ёш билан келгандан, ҳаёт пайтида бир марта кел, дўстим!" - деган мазмун бор эди.

Ҳа, бетакрор қўшиқлари, ёқимли рақслари билан дунёнинг яримдан кўпини ўзига қарата олган, бир умр эл олқишини олиб юрган санъаткор учун кексалик, ёлғизлик нима эканлигини ўшанда юрагимдан ҳис этган эдим.

Ўша тўқсон биринчи йил ёзида Тамирахоним 85 ёшида вафот этди. Ишонгим келмади, чунки у ўша борганимда ўзи ташкил қилган уй-музейини икки соат давомида бирга айланиб юриб, ҳаёти ва ижоди ҳақида завок билан сўзлаган, ҳатто қўшиқ ҳам айтиб берган эди...

Ана, Тамирахоним биринчи устози, умр йўлдоши Мухиддин Қорӣқубов билан. Ана, Раж Капур Тамирахоним санъатига махлиб. Ана, Поль Рабсон Тамирахоним қўшиғига жўр бўлганидан ҳаяжонда. Ана, машҳур қизикчи Аркадий Райкин Тамирахоним меҳмони. Ана, энгига атлас қўйлау бахмал нимча кийган, икки ўрим сочю тилла қоши ярашган сарвақомат ёш Тамирахоним Парижда, Лондонда, Токио ва Хельсинкида "Катта уйин" у "Лагзи"ни, "Пилла ракси"ни, "Ширинзабон" у туркча "Гулизор"ни уста Олим доираси жўрлигида жон олгудек истисно билан ижро этмоқда.

- Эх, Тамира опа, - деганним ўшанда, - сиз армони йўқ санъаткорсиз, тўғрими?

- Тўғри, мен беармон қуйладим. Рақсга тушдим, юрт кўрдим. Халқ эъзозини топдим, фақат бир армоним-лапарчилар халқ ансамбли яратишга изн бўлмади. 265та лапарларнинг сўзини, куйини ёзаялман. Ҳар кун ярим тунгача, яна азонда туриб ишлайман. Билганларимни тупроққа олиб кетмаслигим

керак...

- Тамира опа, сиз арман қизисиз, раҳматли дадагизни инқилобчи деб айблаб, 1905 йил Боқудан бўёққа сургун қилишган эди. Ва сиз 1906 йили Марғилонда туғилгансиз. Мабодо Боқуда туғилиб ўсганингизда ҳам "Тамирахоним" бўлармидингиз-а?

- Йўқ, мен агар Марғилонда туғилмаганимда, қўшни ўзбек қизлари, аёлларнинг қўшиқ ва рақсларини ўрганмаганимда, Ўзбекистон қуёшидан, Фарғонанинг сўлим табиатидан бахра олмаганимда, Ўзбекистон тупроғида етилган бугдой нонини емаганимда Тамирахоним бўлолмасдим. Ҳамза билан, Уста Олим Комилов, Юсуфжон қизиқ Шакаржонов, Мухиддин Қори Ёқубов билан учрашмаганимда, алқисса ўзбек халқи мени севиб ардоқламаганида Тамирахоним бўлолмасдим.

Ҳа, Тамирахоним ўзбек халқини севиб, ўзбек тилини жон-танним, деб билди. Ўзбек санъатини нон каби эъзозлади. Бир умр ўзбек санъатини ривож йўлида сидқидилдан хизмат қилди.

Унинг одати қайсики халқ қўшиғини, рақсини ўрганса-унинг тилини, урф-одатини, аёллари ҳаётини, қалбини ўрганди. Кийимлари сувратини қизиб келиб, кўпларини ўзи тикди. Тамирахоним лапарлари бир-бирига ўхшамасди, ҳар бирининг алоҳида таровати, ҳусни, мазмуни бор эди.

Саксонинчи йилларда Тамирахоним уй-музейи учун қўшимча хоналар берилди. Ва санъаткор ўз қўли, ҳаракати билан маҳобатли музейни яратиб кетди. Барча қимматбаҳо либослару, тақинчоқларини расомларнинг Тамирахоним ҳақидаги буюк асарларини, уй жиҳозларини халққа тухфа қилди, раҳматлик.

Тамирахоним эллик йилдан ортиқ вақт рақсга тушди, қўшиқ қуйлади. Ўзбек санъати доврғунини оламга ёйди. Бундай фидойий инсонларни тез-тез эслаш, уларнинг ижодий йўлидан ибрат олиш, номларини абадийлаштириш эзгу бурчимиз, деб ўйлайман.

Санъат МАХМУДОВА

ЧЕККАН ЗАҲМАТЛАРИ ЭЪЗОЗЛАНСА...

Менинг отажоним 1928 йилда Чимкентнинг Қорабулоқ қишлоғида таваллуд топади. Машҳур давр тақозоси билан буваимиз ва буюмиз Россияга сургун қилинади. Пахтачи туманидан тижорат ишлари билан борган бир бефарзанд инсон бир қизларини хотин қилиб олади. Шу қизнинг уч ака-укаси ҳам бирга келади. Лекин бу инсон 2 ойдан сўнг касалликка чалиниб, дунёдан ўтади. Абдурахмон деган акаси 1943 йилда урушга кетиб, бедарак йўқолади. Яна ёлғиз қолган икки ака-ука кимнинг оиласида юмшай бўлса бажариб, улар берган бир бурда нон билан кун кўришади. 1941 йил уруш бошланганда отам 13 ёшда бўлиб, колхознинг отларида пахта, галла ташиб аёллар ва қарияларга асосий кўмакчи бўлган.

Отам уруш йиллари колхозда ишлаган. Кейинчалик 25 ёшигача пахта заводида ишлаган. Отамни 1951 йили Навоийдаги (эски Карманадаги) янги заводга ишга ўтказишган. 1952 йили отам билан турмуш қуришган. Отам буюмизнинг ёлғиз фарзанди бўлиб, улар ота-онам билан бирга яшаганлар. Йиллар бирин-кетин ўтаверди. Отажоним бу йиллар ичида тракторчи ва бригада бошлиғи бўлиб фаолият кўрсатган.

Ота-онам 8 фарзанд кўришган. Отамиз ва онамизнинг саводлари йўқ эди. Шунинг учун бўлса керак, улар "Бизлар кўрмиз - сизлар ўқинглар", деб бизларга насихат

қилганлар. Аллоҳга шукрлар бўлсинки, акам Абдуқаюм алоқачи, мен 20 йилдан буён Оқтошдаги касб-хунар мактабида математика ўқитувчиси бўлиб ишлайман. Укам Абдуҳалим юқори малакали пайвандчи. Яна бир укам шахримиз спорт мактабида ўқитувчи. Сингилларим Раъно, Лола, Махпират ва Дилором ўқитувчи бўлиб ишлайди. Бизнинг оилада бутун бир бошли ўқитувчилар сулоласи дунёга келган. Ижтимоий таъминот бўлимига борганимизда уруш йилларидаги иш стажини сўрашди. Пахтачи район Маркент қишлоқ кенгашидан отам ҳужжат олиб келиб бердилар. Лекин ҳеч қандай ўзгариш бўлмади. Ўтган йили бир юмуш билан 9-май куни маҳалламизга бориб у ерда уруш ва меҳнат фахрийларига кўрсатилаётган меҳр ва оқибатнинг устидан чиқиб қолдим. Мен истардимки, ота-онамнинг кўзларидан севинч ёшлари оқса, яъни улар меҳнатлари эвазига шукроналик ҳиссини туйсалар.

Бутун оиламиз аъзолари умид қилмазмики, Президентимиз томонидан "Хотирлаш ва қадрлаш" куни сифатида байрам қилинади-кан бу йилги 9 майда бизнинг ота-онамизнинг ўтган умрлари давомида қилган заҳматли меҳнатлари инобатга олиниб, қадрланса ва эъзозланса...

НОЗИК ИСЛОМОВА

Самарқанд вилояти,
Нарпай тумани

НОМЛАРИ АБАДИЙЛАШТИРИЛСА...

1993 йил 6 ноябр. Бу машҳур кун бизнинг ҳаётимизни остин-устун қилиб юборди. Отажонимиз Тожиҳон опа Зоҳидбоева 53 ёшида оламдан кўз юмди. Отажон! Илоҳим жойингиз жаннатда бўлсин. Қабрингиз нурга тўлсин. 17 ёшларидан боғча тарбиячиси бўлиб иш бошлаганлар. Сўнгра туман ташкилотларига раҳбар, жамоа ҳўжалигига раис бўлганлар. Биз фарзандлар - 2 қиз ва 1 ўғилни оқ ювиб, оқ тараб уйли-жойли қилдилар. Бунинг учун онажонимизга, дадажонимизга раҳмат. Ҳўжалик раиси бўлиб ишлаш жараёнида аям уни қолоқликдан биринчилар қаторига олиб чиққанлар. Эсимда онажон. Сиз биз ухлаганда келардингиз. Ишдан баъзида эртароқ келсангиз ўша сариқ рангли этигингизни оёғингиз шишиб кетганидан зўрга

ешиб олардингиз. Ҳеч қачон нолимасдингиз. Доимо далада эдингиз. Энди билсам, элим деб, юртим деб яшаган экансиз.

Отажон, сизни меҳнатларингизни қадрлаб, давлатимиз томонидан, бир қанча орден ва медаллар тақдим қилишган. Ҳозирда биз шуларни сақлаб, эслаб юрамиз. Шу даврларда сизни халқингиз ишониб депутат этиб сайлашди. Бу пайтга келиб сиз Ўрта Шаҳрихон қишлоқ кенгаши раиси бўлиб ишлардингиз. Сизнинг меҳнатларингизни Ўрта Шаҳрихон халқи ҳеч қачон унутмас керак.

Отажон, ишда қаттиққўл раҳбар бўлсангиз-да, уйда меҳрибон она эдингиз. Мана, ҳадемай қизларимизни дадам, қайнона, қайнотамлар билан бош бўлиб узатармиз, лекин энди сиз йўқсиз онажон. Илоҳим қабрингиз нурга тўлсин.

ШОИРА ЙЎЛБАРСОВА

МЕНДЕК АЗОБЛАР ГИРДОБИДА ҚОЛМАНГ...

"Асли кўрмаганим, қадрим соғиндим"—3-сон

Синглим Мафтунахон, сизни мактубингизни кўз ёш тўқмай ўқий олмадим. Албатта танасида жони бор инсон бу дардли мактубингизни шунчаки ўқий олмас. Синглим, сизга нима деб таскин беришни билмай қолдим. Мен ҳам 17 ёшимда, яъни бундан 5 йил муқаддам ўз муҳаббатимни, ҳаётимни мазмунига айланиб бўлган инсонни йўқотганман. Фақат сиздан уни ўлим айирган экан, биз эса тирик бўла туриб айрилганмиз. "Ҳиёнат қилиб сизни ташлаб кетгандир", "Биз эса тирик бўлсак, ҳеч қачон айрилмасдик", дерсиз. Йўқ, биз бир-биримизга ҳиёнат қилмаганимиз, фақатгина тақдир бизни бир-биримизга раво кўрмади. Биз ҳам сизлардек бир-биримизни жуда севардик, сизлардек туналар билан телефонда соатлаб гаплашардик. Лекин севгимни ҳеч кимдан ва ҳеч қачон яширмаганман, уни севгиимни ҳаммага тўқинлиниб гапирардим. Мен 16 ёшда, у эса мендан 4 ёш катта эди. У жуда чиroyли, қадамда ошиқлари кўп эди. У эса бундайлар билан юриш тугул, қайрилиб ҳам қарамасдик. Мен уни кўп синагандим. У ўзини жуда мағрур тутарди, бу эса мени севгимни оширарди. Хуллас биз омонда порлаган 2 та юлдуздек эдик. Унинг ҳам машинаси бор эди. У ҳам М. сингари тез ва баъзида маст ҳолда машинасини бошқарар эди. Мен сиз каби хавотир билан уни кутардим. Шу зайлда кунлар ўтди. Унинг уйланадиган, яъни уйдатиғлари уйланишига мажбур қиладиган кунлари келди. Мен эса ҳали ёш эдим, бизни томонларда акаларидан олдин узатилган қиз ўлжам дашномда қолади. "У сизни севса кутарди", дерсиз, лекин у онасидан

кечиб мени олдимга келолмасдик. Мен уни тушунардим. У ҳаётда ўзини мағрур тутгани билан жуда қатъиятсиз ва беозор эди. Мени унга бахт тилашдан ўзга чорам йўқ эди. Мен унга бахт тиладим, лекин ўзим усиз қандай яшай олишимни ўйладим. У уйлангандан сўнг мен ундан узокроқ юришга ҳаракат қилдим, гарчанд бунни хоҳламасамда охири эришганим 22 ёшимдаёқ юзимда ажинлару, юрак хасталигига дучор бўлганим қолди. Агарда у мени бир марта бўлса ҳам дилимга озор етказган бўлса ёки туйғуларимни оёқ ости қилганида эди, ҳар эслганимда унинг шу салбий фазилатлари ёдимга тушиб унутардим. Мана, 5 йилдирки унинг ҳаёли билан худди севиб, севилиб турмуш қурган жуфт-у ҳалоллардек яшайман. Уни ҳар тонг уйғотаман, ҳар оқшом ишдан келишини кутиб овқат тайёрлайман, у билан ҳаёлан сўхбатлашаман ва ўз муаммоларимни ҳал қилиб оламан. Эшитганлар бунни ҳаёли жойида эмас деб ўйлашар. Балки менинг бу ҳолатим касалликдир. Лекин 5 йил йўқ одам билан яшашнинг ўзи бўлмайди. Бу бари ҳаёллигини эсласам, ўзимга бу дунёда жой тополмай қоламан. Бундай азобларни ким ўзига раво кўради, дерсиз. Менинг ҳам сизингизнинг ёлғиз Аллохдир. Мен Аллохга жуда қаттиқ ишонган ҳолда ҳар йили рўза тутаман ва 5 йилдирки Яратгандан уни унуттишни ва мени бу азоблардан тезроқ қутулишимга ёрдам беришини сўраб илтижо қила-

ман. Лекин...

Мен турмушга чиқолмаяпман, йўқ. Сиз бошқа тушунманг, биз севишиб юрган кезларда сизлардек ортиқча қилиқларга йўл қўймадик. Мени бир нарсга қийнайдим, мен бошқа ийгит билан ёстиқдош бўлсам, ҳаёлим унда бўлса, қандай яшайман? Ойим бечора менга кувёв кўрсатавериб чарчадилар. Ҳар гал кувёв кўргани чиққанимда, гўё унга ҳиёнат қилиб қўяётгандек, гаплашмасданок уйга тез қайтиб келаман. Бир кун бу азоблар жонимдан ўтиб "у ўлиб кетсайди, уни тезроқ унутардим", деган ҳаёлга ҳам бордим. Тақдирни қарангки, 3 кундан сўнг унинг аварияга учраганини эшитиб қолдим. Мен девонани ахволимни кўрсангиз эди. Шу пайт олдида югуриб бораёй десам боғролмайман, чунки унинг оиласи мени танишади. Мен яна ўша кунни қиблага қараб: "Эй раббим, мени ноъмақул ҳаёлларим учун кечиргин, барча ситамларингга розиман, фақат уни жонини омон қилгин, сенга жон керак бўлса мен қийналиб тамом бўлдим, усиз қуруқ танамни нима қилардим, уни ўрнига меникини олақол", деб тонгача илтижо қилиб чиқдим. Хайриятки, севгиимни ризки бу дунёдан узилмаган экан. Узок давола-нишдан сўнг тузалди. Мен Аллохга шукрлар айтдим ва унга умир тиладим. Мафтуна ишонмайсиз, унинг оиласига, фарзандларига ҳам заррача ҳасадим ҳам, ёмонлигим ҳам йўқ, чунки унинг шу дунёда борлиги - мени борлигим эди. У мени бунчалик қийнаганини ҳатто сез-дирмаганман. Менимча у кўз ёшларим-

дан сезган бўлиши мумкиндир, холос. Жон синглим, бу телба ҳаётимни сизга ҳеч қачон раво кўрмайман. Чунки бу ҳаёт эмас, бу бир азобдир. Бу азобларга мени фақатгина иродасизлигим сабаб-чидир. Айтишларича, биз дунёга келмасданок пешонамизга қисматимиз, яъни ким бўлишимиз ва ким билан бўлишимиз ёзилар экан, шу пешонасидаги ёзувни ўзгартирмоқчи бўлган биз осий бандалар Аллохдан нолиб "оҳ" урамиз. Синглимгина Мафтунахон, сиз Аллох мўъжиза яратиб севгиимни қайтариб берса дебсиз. Ҳа, албатта Аллох ҳамма нарсга қодир, лекин жамики ўлганларнинг ортларида фарёд уриб қолган севимли ёрлари, фарзандлари ва меҳрибон ота-оналари бўлади. Ким ўзи учун азиз одамни ўлимга рози бўлади. Лекин бу ажал, яъни ҳаёт қонунидир. Бу қонунга итоат қилмай иложимиз йўқ. Мен сизга уни унутиб юборинг ва бошқасига тегиб бахтли бўлинг деб маслаҳат беролмайман. Лекин мендек азоблар гирдобидида ҳаётингизни барбод бўлишини ҳам хоҳламайман. Сизнинг дардингизга фақат вақт даво бўла олади. Ҳа, уни унутолмасдиз, лекин тақдирингизга кўнликкан ҳолда сабр қилинг. Раббим айтган эканлар, "Одамзотни тўла-тўқис бахтли қилиш қўлимдан келади, лекин мен бундай қилмайман. Чунки одамзод ғамга ботгандагина мени эсга олади. Мени унутмаслиги учун дунёни бир кам қилиб яратганман", - деган эканлар/Синглим, одамзоднинг бардоши метиндан ҳам қаттиқ дейишадди, ҳаётга мендан-да бахтсизроқ одамлар бор деб, ўтаётган кунингизга шукрлар қилиб яшанг.

ЭСЛАТМА: М. билан синфдош эдик, бир-биримизни севардик. У менга жуда меҳрибон эди. Автофалокат туфайли у дунёдан кўз юмди. Мен эса унинг йўқлигига ҳамон ишонмайман...

МАФТУНА

Бухоро вилояти

Р.

БУ СИНОВГА БАРДОШ
БЕРИНГ

Мафтунахон, сизнинг дардларингизни ўз дардларим деб билман. Сиз ўзингиз айтган М.ни мард, вафодор ва ҳақиқий инсон деб билсангиз, ҳаммаша қалбдан севинг, ҳеч ҳам унутманг. У сизни қандай севган бўлса, ўша севгига лойиқ бўлинг. Сизга ўз дардларимни, маслаҳатларимни ёзар эканман, мусулмончиликда айтилган - инсон бир-бирига қондош ва қариндош деганди, ўз синглим деб билиб, сиз ҳам мени ўз опангиздай кўриб маслаҳатларингизга қулоқ тутасиз деган умиддаман.

"Мен ҳам қалбдан севардим. Лекин машғум автомобил фалокати, муҳаббатимни мендан олиб кетди. Уни ўз машинасида фалокатга учраганини эшитиб, унинг уйига бордим. Ахволи оғир эди. Мен у хонадонга келин бўлиб боришни, у оилага муносиб бўлишни, уни бахтли қилишни истардим. Уни бу ахволда кўргач, бу нарсаларнинг ҳаммаси истак эканлигига ишондим. Унинг бежо кўзларига, доқадек оқарган юзларига, ҳаммаша "Шахноз" деб қулиб гап бошлайдиган аммо исмиمنى зўрга айтидиган лабларига боқар эканман, кўзларимдан шашқатор ёш оқарди. Унга ҳеч ҳам айтолмаганим "севаман" деган сўзни айтмоқчи бўлганимда, беҳиётир унинг қўллари лабларимни босди, кўзимдаги ёшларимни артди. Унинг бу сўзлари ҳаммаша ёдимда - "Шахноз, менга нима бўлмасин, ҳаёт давом этаверади, сен мени унутмагин, ҳеч бўлмаса мен учун яшагин. Менинг фарзандим, се-

нинг фарзандларинг бўлсин. Менинг исмиمنى ўз ўглингга қўйгин. Уни кўрганингизда, исмиمنى айтганингизда қалбдан сен билан бирга эканлигимни ҳис қилгин".

Мафтунахон, мен уни йўқотганимда ўлим билан юзма-юз бўлган эдим, сиз ундай қилманг. У сизни юрагингизни бир парчасини олиб кетмаган, аксинча ўз ҳаётини, муҳаббатини сизга ташлаб кетган. Оллоҳ таоло барчамизни бу ёлғон дунёда синайди. Истайман-ки сиз бу синовга бардош берасиз. Бу дунёда бўлмаса, ҳақиқий дунёда ўз севганингиз билан бўласиз. У билан бирга бўлишни истасангиз, яшашни давом эттиринг. Унинг сиз билан ўтган бахтиёр кунларидан сизга фақат ғам-алам, кўз ёш, дард, ёлғизлик қолмаганини исбот қилинг. Токи у ётган жойида тинч ётсин. Сизга берган ваъдаларидан ҳалос этинг. Токи Оллоҳ сиз севган ўша инсонни жаннатга қилсин. Бевақт ўлим учун Оллоҳни ҳам, уни ҳам айбдор деб билманг. Мафтунахон, мен ушбу шеъримни ўзим учун деб билардим. Бу сиз учун ҳамдир. Билингки ўликлар ҳаммаша тириклар, ҳеч бўлмаса бизнинг қалбимизда. Улар бизни бахтимизни, камолимизни кўриб қувонишади.

**Эрта баҳор келиб қалдирғоч,
Салом деса бил ўша менман.
Йўлларингизда чечак учраса,
Яшнаб турган бил ўша менман.
Боғ-роғларда сайраса булбул,
Гул, лола-ю, райҳони менман.
Бу дунёда омонат бу жон,
Сенинг севинг билан тирикман.**

ШАХНОЗА,
21 ёшТАҚДИРИМИЗ ЎХШАШ ЭКАН,
МАФТУНА...

Бу мактубни ўқиб юрагимдаги ярам янгиланди. Мафтуна синглимининг тақдири айнан меникига ўхшар экан. Менинг бир синфдошим бўлган эди. Мен ҳам уни севар эдим. У билан муносабатимиз шунчалар яхши эдики. Мен унга севгимни айтишга журъат етолмаганман, шу зайлда мактабни ҳам тугатдик. Мен шарҳалигимда унинг тўғиб бўлиб, тўйдан кейин бир ҳафтадан кейин ҳаётдан кўз юмди, севгим юракда қолди.

Менинг ёшим 21 да. Балки сенга маслаҳат беришга ёшдирман. Лекин ҳозир сен қандай ҳолатда эканлигинг кўз

ўнгимда намоён бўлмоқда. Мафтуна синглим, бу ҳаётда бошга тушганини кўрар экансан. Сен ҳали ёшсан - 18 баҳорни қаршилабсан. Инсон ҳамма нарсга кўнликкан экан. Ўша вақтлар мен ҳам сенга ўхшаб "қаро ер қабрини"... сошунчалар яхши эдики. Мафтуна, сен кўз ёшларингни тўкма. Мен ҳам жуда кўп кўз ёш тўқдим, лекин оқдан дарё ортага қайтмади. Ўша вақтлар бир ўртоғим: "Тўқилган хазон кўкармас" - беҳудага кўз ёш тўқмагин", - деб мени юпатган эди. Синглим сен ҳам бардам бўлгин. Сенинг дарду аламларинг қишдаги қордек баҳорда эриб тугашини Худодан тилайман.

Жиззах

ШЕРЗОДБЕК

ҲАЁТ ФАҚАТ СЕВГИДАН
ИБОРАТ ЭМАС-КУ...

Бировга ҳеч қачон дардимни айтмаганман, ҳеч қаерга хат ҳам ёзмаганман. Лекин "Оила ва жамият" саҳифасида тенгдошим Мафтунанинг дил изҳорини ўқидим, тўғриси уларга эмас, уларнинг ота-онасига жуда ҳам ачинаиб кетдим. Балки мен бундай дейишга ёшлик қиларман.

Мен ўтган йили мактабни тугатиб, педагогика билан юртига ўқишга кирдим. Гурӯҳимиз қизлари билан ҳар ҳафта газета чиқишини орзиқиб кутамиз, сўнг эса уни барчамиз таллашиб-тортишиб ўқиймиз. Мақоладан аёнки, Мафтунахон, жуда ҳам тушунлиққа тушиб қолибдилар.

Мафтунахон, сиз эндиgina 18 ёшга қирисиз, мен ҳам шу ёшдаман. Оилада иккинчи фарзандман. Мендан олдин туғилган олам касаллик туфайли бевақт оламдан ўтган эканлар. Шунинг учун мени ота-онам умид билан қутитиб, исмиمنى ҳам

Умида деб қўйишган. Мендан кейин синглим ва укам бор. Ота-онамиз биз фарзандларни ҳеч кимдан кам қилмай едириб, кийдириб, ўқитишга ҳаракат қилишарди. Отам-ҳайдовчи, жазирамиссияда, қишли-қировли совуқ кунларда бизларни деб тинмай меҳнат қилдилар.

Мафтунахон, сизга буларни бекорга айтмапман, ахир сизни ҳам ота-онангиз бир парча гўштлиқ - мурғак пайтингиздан ўстириб, улғайтирган-ку.

Ҳар ким пешонасига ёзилганини кўради. Лекин сиз фақат М. ҳақида ўйламай, яқинларингиз ҳақида ҳам ўйлашингиз даркор. Вақт ўтган сари сал ўзингизга келиб, обдон ўйлаб кўринг. Ҳали ҳаётингиз олдинда.

УМИДА

ТАБРИКЛАР ВА ЭЪЛОНЛАР

НИГИНА!

Шуни билан кунини
муборак бўлсин.
Қизларини кўбидан
порлаб турганини,
лабидан табассум
армаслигини истайман. Домо сой
бўлсин.

Дугонангиз Гулноза

фарзанд бўлиб ёлми.

Жондан азиз ўғлим,
хаётиمنىнг порлоқ юлдузи
УЛУҒБЕКЖОН!

Сени таблауд айёми билан кутлаб,
Аллоҳдан узоқ умр, соғлиқ ва омад
тилайман. Улоб бахтимизга эл себан

Додаларинг Эркин ва Убайдулла, ойиларинг
Машхура, Кундуз. Аданг Рустамжон, онанг
Дилфузахон ва сингилларинг

“ХАДИЧА САЁХАТ”
ФИРМАСИ ЎҚИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

3-ОЙЛИК

Бичиш ва тикиш (3-6 ой).
Бухгалтерия.
Уй ҳамшираси.
Радио-телевизор устаси.
Инглиз тили, араб тили, рус тили, ўзбек
тили.

2-ОЙЛИК

Қандолатчилик.
Сартарошлик.
Массаж.

Тел: 98-71-98

Манзил: Янгиобод даҳаси. Мўлжал: “Янгиобод” кинотеатри.
Авт: 30, 119, 5, 61, 23, 26, 39. Маршрут: 45, 18, 57, 39.

ДЕВОР АҒАНАБ ТУШГАНДИ

Биз оилада 11 та фарзанд
воғда етдик. 8 та ўғил, учта қиз.
Дадам 1981 йил вафот этдилар.
Дадам борликларида 1 та опам-
ни узатиб, 1 та акамни уйлаган
эдик. Биз 9 та бола 47 ёшли она-
мизни бағрида қолдик. Онамиз
қажрамон она Муборахон Акба-
ралиева. Дадамизни йўқликлар-
ини билдирмай фарзандларга
таълим-тарбия бериб уйли-жой-
ли қилдилар. Ҳозирда қарилқ
гаштини сурмоқдалар. Биз она-
миздан жуда-жуда миннатдор-
миз.

1982 йилда Расулжон акам-
ни уйладик. Бирин-кетин 2 та
қиз ва яна 1988 йилда 3 қизлар-
ни туғилди. Биз акамиз учун
ўғил кутган эдик. Лекин қиз ту-
ғилди. Биз қиз ҳам фарзандку
деб, ақл хафа бўлмадик. Биз ай-
ни бодомлар гуллаган пайт-
да туғилгани учун Гулчехрадон
деб исм қўйдик. 11 апрел куни
келиноним қизалоқ билан ту-
рухонадан чиқиди. Янги ме-
хмонни уйга олиб келиб акам
кўчада дўстлари билан чақалоқ-
ни ювди-ювди қилишган. Ўша
куни кечки соат 11 ларда ҳам
акам келмаган эдилар. Онамиз
ва келин ойимлар хавотир олиб
ўтирган эдик. Шу пайтда холам-
нинг ўғли Нодирхон акам (бу
акамни ҳам Аллоҳ раҳматига
олган бўлсин) келиб Расулжон
акамни мотоциклида авария
бўлганини айтди. Бизнинг уйи-
миз қишлоқ шифохонасининг
ёнгинасида жойлашган. Биз ши-
фохонага кирганимизда акам ва-
фот этган эканлар. Акам 29 ёш-
ларида эндигина дунё юзидини
кўрган чақалоғи ва 2 тиллари
чиққан қизчаларини ташлаб бо-
қий дунёга кетдилар. 11 та бола
отадан ёш етим қолганимиз ет-
магандай жиянларим ҳам етим
бўлиб қолишди.

Мен ўша лаҳзалардаёқ, уч-
тўрт кун илгари кўрган тушимиз
ни эсладим. Тушимда қўшнимиз

билан ўртамаиз-
даги девор
бизни ховлига
ағанаб кетибди. Мен қўшнимиз-
нинг уйдан чиқаётган эмишман.
Ағанаган деворни тупроқларини
қўшни йигитлар тартибга келти-
ришгаётган эмиш. Мен уйимизга
ўтмоқчи бўлиб турганимда рўпа-
рамда янги ёнлари оқланган
эшик пайдо бўлди. Мен шу эшик-
дан ўтмоқчи бўлдим. Лекин
қўшнилар мени бу эшикдан ўтқа-
зишмади. Мен хайрон бўлиб у
ёндан ўтдим. Эрталаб туриб
кўрган тушимдан хавотирланиб
турганимда Расулжон акам келиб
қолдилар. Акам онамизга мен
тушимда янги уй қурибман. Мана
учинчи қизим туғилди, уй қилсам
бу йил мен учун қувончи бўлар
экан, деб суюндилар. Онамизни
билмадимиз мен бу тушлардан
жуда хавотирландим. Девор
ағанагани, акамни ўлимни, янги
уй эса ўзи учун уй экан. Шундан
уч кун ўтиб акам бу дунёни тарк
этдилар. Бу тушлар мен учун худ-
ди кечагидек ёдимда. Юрагим-
нинг бир бўлаги акамни ўйлсам
хаётининг бу аччиқ кулфатидан дод
дегим келади. Акагинам оиламиз-
да ҳаммамиз учун меҳрибон ва
ажойиб инсон эдилар. Онамиз
дадамиз йўқликларини учун хафа
бўлсалар акам “нега хафа бўла-
сиз, 8 та ўғлингиз бор, биз сизни
хафа қилиб қўймаймиз”, - дер
эдилар. Қизларини кўрсам эзи-
либ кетаман. Аллоҳдан акамнинг
умрини қизларига беришини ва
бахтини сўрайман. Ҳозир акам
бўлганларида 41 ёшга кирган
бўлар эдилар. Илоҳим охиратла-
ри обод бўлиб жойлари жаннат-
да бўлсин.

Манзура МАДАЛИМОВА
Фаргона вилояти,
Ўзбекистон тумани,
Нурсўх қишлоғининг
Булоқбоши маҳалласи

ОИЛА-16

Ёши 23 да. Ажрашган, уйли-жойли,
замонавий, хушқадрак, очикқўнғил аёл
ёшига муносиб эркак билан турмуш
қуришни истайди.

ОИЛА-17

Ёшим 24 да. Асли қашқадарёликман.
Ажрашганман. Ҳозир Тошкентда яшайман.
Одобли, олижаноб эркак бўлса турмуш
қураб эдим.

ЭЪЛОН

Тери-таносил касалликларини тиббиёт
фанлари номзоди даволайди. Беморлар
шахси сир тутилади.

Телефонлар: 21-22-12, 21-27-01.

“ОИЛА ВА ЖАМИЯТ”
ЎГИТНОМАСИ

ЗОТ-ЗУРЁД ҲАҚИДА

Захча шошиб қанот қоқар,
Қарга учар оҳиста.
Биргаликда учиб-учиб,
Қирга қўнишар аста.

Насибани ейишда ҳам
Ажралишмас бир нафас.
Аммо қарга захча бўлмас,
Захчавой ҳам ўзгармас.

Демак кушлар зот-зурёдни
Қадрлайди мукаммал.
Афсус... айрим йигит-қизлар
Бунга қилмайди амал.
Оқилжон ҲУСАН

КАЛАМУШЛАР БИЛМАСИН

Охирги пайтларда хонадонларда каламушлар-
нинг кўпаяётгани ташвишлидир. Айниқса кўп қават-
ли уйларнинг ертўллари (ертўла орқали хонадон-
га ўтади), озиқ-овқат сақланадиган омборхона,
молхоналарда улар дуч келган нарсани кемиради.
Бир донга каламуш йил давомида 4 мартаба кўп-
лар ва ҳар сафар 10 тадан ошқик бола туғар экан.
Демак, 1 та каламуш 1 йилда 40 тагача кўпаяр экан.
Каламушнинг касаллик тарқатиши, каламуш тек-
кан озиқ-овқатни истеъмол қилган инсоннинг тур-
ли касалликлар билан оғриб қолиши мумкинлиги
ҳам ҳеч кимга сир эмас. Хўш, инсон саломатлиги-
нинг ашаддй душмани бўлган бу каламушлардан
қандай қутулиш мумкин. Шу муносабат билан ка-
ламуш балосидан сақланишни энг арзон, ҳамма-
ни қўлидан келадиган маслаҳатини бермоқчимиз.
Ярим ховуч ун олиб, унга ўшанча микдорда ёки

МАСЛАҲАТХОНА

ундан озроқ микдорда алебастр ёки гипс қўшиб
аралаштирилади. Каламуш бор жойни аниқлаб,
аралашма иложи борича куруқ жойга қўйила-
ди. Каламуш уни истеъмол қилган, бир неча
соат ичда ўлади.

Каламушга қарши мана бу тарзда ҳам кура-
шиш мумкин.

Бир пиёла бугдой ёки арпа олиб уни спирт-
га ёки ароққа бир кун бўктирилади.
Аралашмани куруқ идишга солиб, каламуш
ини атрофига қўйилса, уни истеъмол қилган
зараркунанда дуч келган жойда ухлаб қолиши
ва ушланиб йўқ қилиниши мумкин.

Саидмурод САИДАХМАД

БУЗОҚМИ НОВВОС

(21 апрелдан 21 майгача)

Хиндистонда бутунги кунларда ҳам
сигир “муқаддас жонвор” саналса,
қадимий Мисрда муқаддас ҳўкиз -
Аписга сизини минглаб йиллар давом
этган. Ўн икки бурждан жой олган Бу-
зоқ ердаги ушбу “муқаддас” ва ҳўжа-
ликбон жониворларнинг самовий қарин-
дошидир.

Бузоқ буржи остида туғилганлар Ер
унсурига тегишли бўлиб, уларга Зухро
(Венера) сайёраси ҳомийлик қилади.
Улар бир қарашда бировага сирбермас,
“ичимдан топ”, оғирқарвон кимсалар-
дир. “Қоранинг қони чиққунча сариқ-
нинг жони чиқар” деганларидек, бош-
қаларни асабийлик ва юракуюнқоқа
соладиган вазиятларда ҳам улар пинак
бузмайдилар. Аммо, ҳар нарсанинг че-
гараси бўлганидек, Бузоқлар сабри-
нинг ҳам поёни бор, ана шундан эҳтиёт
бўлмоқ лозим. Жаҳли чиққан Бузоққа
юзма-юз бўлгандан ажалнинг ўқиға уч-
раган афзал (моҳиятан икковиям бир
гўр)!

БУЗОҚ - ЭРКАК

Бузоқ-эркак билан оила қуришни

истаган аёллар (тўғирроғи қизлар) ҳўкиз
билан олишувга чиққан матадорга
ўхшайдилар. Орадаги фарқ шундаки,
матадор ҳўкизнинг жаҳлини чиқариб,
жанга чорлайди. Бузоқ-эркакнинг аёли
эса иложи борича унинг жаҳлини чи-
қармай, ҳаммаша инсофга қақириб тури-
шига тўғри келади. Бу қақирқлар орас-
та кийиниш, хонадон саришталлиги, эри
ва унинг яқинларига бўлган эҳтиром
билан ифодаланса марра Сизники!
Қўнчилик орасида уни изза қилиш, ақл
ўргатиш ҳўкизга қизил мато кўрсатиш
билан баробар, сиз учун сичқоннинг ини
минг танга бўлиб қолиши мумкин.

Бузоқ-эркакка ер ташвишлари яқин-
роқ, уларнинг қўнчилиги тижорати, тад-
биркорликка устаси фаранг бўлиб, ра-
фикаларини кўғирчоқдек ясатиб қўя
олади. Севгилиси учун осмондан ойни
олиб беришга ҳам тайёр туради, аммо
бу ҳақда ҳаёлий режалар тузмасдан,
мавжуд имкониятлари даражасида хара-
кат қилади.

Бузоқ - эркак билан кўнгилдагидек
алоқаларни сақлаб туриш учун унинг
сохт-сумбати ва қуч-қувватини сақлай

билиш керак. Бузоқ - эркакнинг қуч-қу-
ватини сифати ва тўйимли таомдан
бошқа яна нима сақлаши мумкин?!

Ота сифатида Бузоқ-эркак беқийсидир.
Айниқса, қизларига меҳри бандан. Фар-
зандлари яхши кийиниши ва ейишлар-
и учун пулнинг бетига қарамайди. Оилали Бузоқ-эркак кўп ишлайди, шу-
нинг учун уй унинг нажот қалъасига ай-
ланиши керак. Ўринли-ўринсиз мингир-
мингир жоиз эмас. Уйдаги майда-чуй-
да ишларни Бузоқ-эркаксиз ҳам бажар-
ишга тўғри келади.

БУЗОҚ - АЁЛ

Бузоқ-аёллар ўз ҳомийси Зухро сай-
ёрасидан аёлларга хос барча латофат-
ни олган десак, муболаға қилмаймиз.
Улар шунчаки кун кечиршиш учун эмас,
чиرويли нарсалар, гуллар, зеб-зийнат-
лар ва тансиқ таомларга тўғма иштиёқ
билан дунёга келадилар. Бундай аёл эр-
как юрагинигина эмас, ҳамёнининг ҳам
офатидир.

Бузоқ-аёлнинг раҳми ўзига хос.
Унинг раҳми жанжалу кўз ёшлар билан
ифодаланмайди. Ў ўзини булардан ба-
ланд тутайди. Душманлар билан муноса-
батда ҳам мана шундай оқилона йўл ту-
тади, яъни уларни “йўқ” деб ўйлайди.

Бузоқ-аёлнинг дастурхони эркак зо-
тига ёйилган тузоқнинг ўзидир. Пазан-

ТОЛЕЬНОМА

далик санъати ва дастурхон безаш
санъати билан у манаман деган эркак-
ни асир этиши мумкин. Унинг ўзини
эса юқорида айтиб ўтганимиздек, унча-
мунча нарса билан ўзингизга оғдириб
олишингиз қийин.

Бузоқ-аёл ерга айрича меҳр қўяди.
Томорқа ишлари, хонаки гуллар ўсти-
риш унинг жону дили. Фарзандларига
онадек эмас, тенгқур ўртоқдек муноса-
батда бўлади. Машаққатлардан ноли-
майди, эри учун ҳамма нарсасида, айниқ-
са молиявий масалаларда яқин қўмақдош.

Бузоқ буржи остида туғилганлар
Паризод (24.08-23.09), Тоғ эҳкиси
(22.12-20.01), Қисқичбақа (22.06-
22.07), Балик (19.02-20.03) буржлари-
да туғилганлар билан бахтли ҳаёт ке-
чирадилар.

Этизаклар (22.05-22.06) билан бир
нави яшайдилар.

Арслон (23.07-23.08), Қовға (21.01-
18.02), Чаён (24.10-22.11), Қўй (21.03-
20.04) буржидагилар билан турмуш
қуриш-қурмаслиқни мулоҳаза қилиб
қўришлари керак.

ОЛЛОЁР тайёрлади

“МЕХҲОР ҚОЛУР, МУҲАББАТ ҚОЛУР”

Етимхонага болаларни турли сабаблар бошлаб келади. Кимнидир ўз ота-онаси боқа олмаганидиган вақтинча ташлаб кетади, яна бошқасини милиция ходими олиб келади, ёки кўчадан “топиб” олишади. Айримларни эса онаси ёки отаси ўз тинчини ўйлаб топшириб кетади. Тақдир зайли билан мен ҳам шу масканда тарбия топганман. Тақдиримиз ҳар хил, лекин истагимиз, орзу-армонларимиз бир хил. Ҳаммамиз бир туйғуга, ягона ҳиссиёт-инсоний меҳрга, она муҳаббатига зор яшаганмиз. Бу бебаҳо туйғунинг ҳеч қандай мол-дунё, совға-салом билан сотиб олиб бўлмайдиган, алмаштириш эса гумрохлидир.

Лолани “Болалар уйи”га тўрт яшарлик пайтида дадаси олиб келиб ташлаб кетди. Уни қанчалар тўполон кўтариб “қолмайман” деб йиғлаганини таърифлашга сўзим етмайди. Уни қочиб кетмаслиги учун ёши каттароқ қизлардан бирига бириктириб, кўз-қулқоб бўлиб юришини тайинлашди. Лола осмондан ерга тушиб қолгандек бу ерга анча пайтгача қўйқолмай юрди. Ҳеч ким билан гаплашмас, овқатни номига чўқилаб кўяр, болалар билан ўйнамасди. Бошқа гўдаклардаги маъюслик, ўйчанлик унинг ҳам чехрасида зоҳир бўла бошлаган, на кулар, на жимларди. Болалардаги шодлик, ўйинқароқлик гўё бу қизчани бир умрга тарк этгану жиддий бир одамга айлангандек юрарди. Инсон зоти нималарга қўйқимайди дейсиз, Лола ҳам бизлар сингари бора-бора бу ерга ўрганди. Лекин барибир тақдиримиз бир бўлганлиги учунми кимнидир кутиш ҳиссиёти унда ҳам муҳассас эди. “Болалар уйи”ни уйим деб билсак-да, тарбиячиларни онамиз деб тан олсак-да,

Ҳаммамиз бир ҳиссиётга – инсоний меҳрга зор яшаганмиз...
“Болалар уйи”ни уйимиз деб билсак-да...
Лоланинг нозик кўнгли нега синди?

барибир яна бошқа, биз учун ҳамма нарсадан ҳам азизроқ, қадрдонроқ ўз уйимизга, бизни дунёга келтирган онажонимиз бағрига қайтишни ҳамма нарсадан устун кўярди.

Лола гоҳида йиғлаб оларди, ундан нима учун йиғлаётганини билсак-да сўрардик, у жажжи кўлчалари билан юзини беркитиб олганча мик этмасди. Кунлар ўтди, ойлар ўтди... тўсатдан Лоланинг орзуси, интиқ илтижоси ихобот бўлди. Унинг ойжониси келди. Она боланинг учрашувини тасвирлаб бериш қийин. Унинг онасининг бўйнидан қучоқлаб йиғлаганини, тинмай ўтиб иссиқ бағрига тикилганини ҳали-ҳали эсласам кўзимга ёш келиб оназорнинг меҳрини бебаҳолигига яна бир бор иймон келтираман.

Лоланинг хурсандчилиги ўн чандон ошди, чунки онаси уни олиб кетди, негадир икки кундан кейин яна қайтариб олиб келиб ташлаб кетди. Келганида совға-саломларга тўлиб келди, “болалар уйи”даги ҳамма айланарни меҳмон қилишди. Онаси кўриниши-ю кийинган кийимларидан бойваччаларга ўқшарди. Ҳамма болалар хурсандчилиги-шодонлик ила улар олиб келган тортларни, конфету-шоколадларни тановул қилишарди. Аслида бундай ширинликлар ўзимизда кунора дастурхонимизда бўлар, уларга унчалик қайрилиб

қарамасдик. Лолани онаси олиб келган нарсаларни таллашиб-тортишиб ейишнинг сабаби бор эди: бу егуликларни она олиб келган эди. Худди ўзимизни онамизга ўхшаган она. Кечга яқин Лолани ойиси хайр-хўшлашиб уни қутиб турган машинага ўтириб кетди. Лоланинг яна чехрасини ғамгинлик эгаллади. У энди йиғлаб хайрлашмаган бўлса-да “уйимиз”нинг дарвозасига суяганча ўқсик кўзларини бир нуктага қадаганча қолганди. Биз бундай беҳос, тасодифий юз берадиган дийдорлашувларга, қутилмаган айриликларга бора-бора кўникиб қолганмиз. Бора-бора бу оддий ҳолатга айланаркан. Лола эса ҳали буни тушунмас, балки хоҳламасди. Йўлга нажот билан термулишарди... Умид лаззатини сиз ҳам тушунсангиз керак. Лола эмас балки биз ҳам бу аччиқ қисматни ҳис этган ҳолда кутганимиздан умид ўзини асло истамасдик. Биласизми, нақадар оғир бу?

Ота-она меҳридан жудо бўлган “болалар уйи” болалари баъзида ҳаётга бепарв бўлсак-да ҳаётимизда бизни меҳрибонимиз бор, у бир кун эмас бир кун келадиган деган илнж, ният, йилт этган умид учқуни чакнаб турарди.

Лоланинг онаси келганига уч кун ҳам бўлмай унинг отаси келди. Ота ҳам даб-

даба билан келиб олиб кетиб, икки кун меҳмон қилиб, яна қайтариб келиб совға-саломлар билан ташлаб кетди. Яна аввалги ҳолат. Лола на совға-саломга қаради, на кийимларга. Отасини кузатиб келган қаравотига ўзини ташлаб тўйиб-тўйиб йиғлади. Ҳеч ким овутолмади. Ким билади дейсиз, мурғак қалб бундай оғир тушунлиқни кўтара олмагандир. Гўдак ёшида бойвачча ота-онаси уйига сиймаганидан кўз ёш тўққандир. Бундай даб-дабали келиб-кетмиш ҳолати кун ора такрорланарди, бора-бора бундай ташрифлар Лоланинг онаси билан отаси ким ўзарга келиб кетадиган ва ким қўп совға-салом олиб келишга баҳс-лашгаётгандек туоларди. Лекин иккаласини ҳаёлига боласини олиб кетиш келмасди. Лола учун вақт ўтгандан кейин бундай ташрифлар оддий ҳолатга айланди. Энг афсусланарлиси, унинг кўнгли, мурғак қалбади ота-онага бўлган муҳаббати сўниб улгургани, нима учун бундай бўлганлигини мен ҳам билмайдим. У энди онаси келсам, отаси чорласа ҳам чиққиси, уларга кўрингиси келмасди. Онанинг меҳр-муҳаббатига, суйиб эркалашларига зор бошқа болалар унинг бу қилигидан ҳайрон қолишар, ҳатто қойишарди. Қизик, деб ўйлардим. Лолани гўдаклик ёшидан меҳрибонларидан ўз ўғирлишига нима сабаб бўлди, нозик кўнгли нега чил-чил синди? Бунинг сабабини ҳали-ҳали ҳам тушуна олмайман. Лолаҳон ҳозирги кунда икки фарзанднинг онаси, катта бир дорилфунунда аспирант, ўқитувчи, балки мен тушуниб етмаган ҳолатни ўзи айтар...

Дилшод ҚҮЛДОШЕВ

ОНАСИНИ КҮРИБ...

Биз, аёллар оламида Момо Ҳаводан бери ҳаёли-ҳаёсиз, вафоли-вафосиз, бахтли-бахтисиз сифатлари мавжуд. “Онасини кўриб, қизини ол”, “Қуш уясиди кўрганини қилди”, “Ерни сув бузадди, қизини онаси” каби мақолларнинг авлоддан авлодга ўтиб келаётгани, феълимизда ҳамон эзгулигимиз, улуғлигимиз билан бирга илғаб бўлмас қандайдир ёмон иллатларнинг ҳам яшаб келаяётганидан далолат бермайдими? Қайинимизга келин қудиратганимизда раҳматли қайнотам:

- Аввало қизнинг онасига эътибор беринглар!,-деб қуйдагидея ривоятни айтиб берган эдилар.

Қадим ўтган замонда бир бадавлат, анча инсофли ва йимонли савдогар бўлган экан. Унинг кўп умри она шаҳридан йироқда, қарвон билан юртма-юрт кезишда ўтар экан. Бир вақт унинг қарвон олдига юрадиган ишончли туяси қариб, ишга яроқсиз бўлиб қолибди. Савдогар унинг парварошини уйдагиларга тайинлаб, унинг ўрнига янги туя олиш учун бозорга борибди. Бозорни кўп айланибди, лекин ҳар гал бир оппоқ туя олдига тўхтаверибди. Савдогарнинг унга ишри тушиб қолган экан-да. Охири савдолашиб, шу туяни сотиб олишга қарор қилибди. Туянинг эгаси оқ туянинг арқонини унга тутар экан, савдогар берган олтин тангаларни ҳамёнига солаётган шундай дебди:

- Биродар, ишқингиз тушиб шу туяни сотиб олдингиз, берган тангаларингизга рози бўлинг, туянинг онасиди бир касал, иллат бор эди, шунга сизга айтиб қўйишм керак... Токи виждоним қийналмасин...

- Иллат туянинг онасиди бўлса, бунга нима алоқаси бор, биродар? - Мен молимни сотаялман, унга тўла қафил бўлсамгина савдо орқасидан бола-чакамга едирган онаним ҳалол бўлади, биродар! Бу чиройли туяга ишончим тўлиқ деб айта олмаيمان...

- Нима касали бор эди туянинг онасиди, айтинг бўлмасам...

У анча кў кўтара олар, узок йўлда чарчамас, аммо дарёлардан

кечув пайтида дарё ўртасига чўкиб ётиб олар экан.

Уни уриб ҳам, туртиб ҳам турғазиб бўлмайди, дейишарди савдогарлар. Қанча-қанча мол-мулк оқиб кетган ёки сувга бўкиб яроқсиз бўлиб қолган ҳоллар кўп бўлган экан... Бу туя туянинг бўталогли. Онасининг иллатини қайтармасмикин деб олдингиздан утгайман-да... Кунли келиб, айтмабди деб мени қойиб юрманг яна...

Савдогар ўйланиб қолибди. Пулни қайтариб олай деса, оқ туяга ишқи тушиб, унинг қарвони бошида кетаётгани шундай кўз олдига келарди. Қолаверса, туянинг қараб туришида ажаб бир ялинишга ўхшаш маъно ҳам кўргандек бўлибди.

Хуллас, таваккал қилиб туяни сотиб олибди. Уни қарвон бошида юришга ўргатиб олгунча қадар арзимас мол ортиб, устига ўзи минишга қарор қилибди. Кунлар ўтиб, сафарга отланишибди. Йўл юришибди, йўл юришса ҳам мўл юришибди. Савдогар ўша оқ туяда, зимдан уни қузатиб ҳам борибди. Аммо норизо бўлишга ҳеч қандай сабаб кўрмабди. Туя жуда итотли, чарчамас экан. Бора-бора туяқашнинг гапи савдогарнинг ҳаёлидан кўтарилиб ҳам кетибди.

Неча мамлакат ўтиб, катта дарё олдидан чиқишибди. Кечув жойини топиб аста сувга тушибди. Дарё ўртасига етганди савдогарнинг оқ туяси шартта мункиб, чўкиб олибди. Оёқларини кўтариб бамайлихотир келаятган савдогар туянинг қутилмаганда бу ҳаракатидан отилиб кетибди, сувга ағдарилиб тушибди. Йўлдошлари уни қатта қийинчиликлар билан тутиб, қирғоққа олиб чиқишибди. Оқ туяга эргашиб чўққан бошқа туялардаги кўп мол-мулк оқиб кетибди. Жони омон қолган савдогарлар ивиган молларни йиғиб, қарвонни илгари силжитиш ҳаракатини қила бошлашибди. Шунда савдогар ёш бир сарбонни қақириб унга дебди:

- Сен бугун оқингга қайт. Мана бу сарпо билан мана бу ҳамёни фалон бозордаги фалончи туяқашга бериб, раҳматини айт. Мана бу туяни эса, ховлимга олиб бориб бойлагин-да, хотинимни қақириб, уни

СИЗ ЭРТАГА КЕЛИНГИЗ...

талок қилганимни айт. Уйдан истаган нарсасини олиб, шу туяга ортиб онасиникига кетишини буюрганимни ҳам айт,-дебди.

Ёш сарбон устози сўзига ҳайрон бўлибди. Лекин ҳаялламай, савдогар айтганини бажаришга киришибди. Туяқашга воқеани айтиб, сарполарни топширганида у афсус билан бошини силкибди, ҳаёл суриб қолибди...

Йигит савдогарнинг уйига борибди. Туяни ташқари ховлига боғлаб, ичкари ховлидан савдогарнинг хотинини йўқлабди. Аёл қичқан савдогарнинг гапини сўзма-сўз унга қайтарибди:

- Акам сизни талок қилдилад. Уйдан истаган нарсангизни олиб, мана бу туяга ортар экансиз-да, онангиз-никига қайтар экансиз...

- Менга ўзлари кўнгли қўйиб уйланган эдилар-ку! Ўша вақтлар кимдир онамнинг отамга вафосизлик қилганини айтганида акангиз:

- “Онанг бошқа, сен бошқа”, деган эдилар. Йўлда нима воқеа бўлди-ки бундай қарорга келдилар? - деб сўрабди аёл.

Ёш сарбон йигит бўлган воқеани айтишга чоғланиб турганида ичкари ховлида эшик очилиб, ярим яланғоч бегона эркак кўринибди:

- Қайда қолиб кетдингиз, жонидан? Ёш сарбон ханг-манг бўлибди.

Савдогарнинг гапига-ю, ҳукмига энди тушунибди...

“Онасини кўриб, қизини ол!” деб бежиз айтишмаган,- дегандилар ўшанда раҳматли қайнотам...

Йиллар ўтди. Ривоятга монанд ҳодисаларга дуч ҳам келдим, кўп эшитдим ҳам. Аммо ҳар гал ҳам юрагимни тепкини оғриқли бўлди.

Кўпроқ қизлар ҳақида ўйлайман. Шундай онанинг қизлари ўзини қўлга олса, тоймаса, бир ўзинигина эмас, онасини ҳам дўзах азобидан қутқариб қолади деган ишонч юрагимни тарк этмайди.

Авлоднинг олдинги авлоддан қучлироқ, онглироқ, покроқ, диёнатлироқ, ибратлироқ келиши табиий экани ҳақидаги ҳикматларга таянгим келади.

Раҳима ШОМАНСУРОВА

Хотин-қизлар кўмиталари фаолиятидан СОҒЛОМ АВЛОД - ЮРТ КЕЛАЖАГИ

Самарқанд вилояти ва Каттақўрғон шаҳар хотин-қизлар кўмиталари Каттақўрғон шаҳридаги Педагогика билим юрти ва Тижорат техникумида “Соғлом авлод йили”га бағишлаб, “Соғлом авлод келажагимиз қафолати” мавзусида илмий-амалий анжуман ўтказишди.

Илмий-амалий анжуманда барча шаҳар ва туманлар хотин-қизлар кўмиталари раислари қатнашдилар.

Анжуман иштирокчилари аввало Педагогика билим юртининг фаолияти билан яқиндан танишдилар, ўқув даргоҳининг музейини ҳамда тасвирий ва амалий санъат бўлими талабалари ижод намуналарини томоша қилдилар.

Анжуманда Каттақўрғон шаҳар ҳокими Талъат Ҳамидов, вилоят хотин-қизлар кўмитаси раиси Барно Самиева, билим юрти директори Ҳамроҳон Шодиева маъруза қилдилар. Талабалар “Биз Зулфия авлодларимиз” мавзусидаги саҳна кўринишини намойиш этдилар.

Тижорат билим юртида бўлиб ўтган анжуманда вилоят хотин-қизлар кўмитаси раиси Барно Самиева “Соғлом авлод йили”даги режалар ва ишлар ҳақида гапирди. Вилоят хотин-қизлар кенгаши раёсатининг аъзоси Тақлифа Каримова, Каттақўрғон шаҳар Хотин-қизлар кўмитаси раиси Муҳаббат Эшпўлатова, Тижорат техникуми директори Гулнора Марзиева ва бошқаларнинг ҳам маърузалари тингланди.

Лола АХМЕДОВА

Болалар жамғармалари фаолиятидан

Самарқанд шаҳридаги Ижодиёт уйида “Ўзбекистон қуёши” байрами бўлиб ўтди. Бу байрамда виллоятдаги меҳрибонлик уй-интернатларидан 14 та жамғарма иштирок этди. Самарқанд вилояти халқ таълими бошқармаси, Республика Болалар жамғармаси Самарқанд вилоят бўлими томонидан ташкил этилган байрам жуда ҳам қизиқарли ўтди.

Самарқанд вилояти хотин-қизлар кенгаши, Болалар жамғармаси вилоят бўлими, Тиббиёт институти маъмурияти ҳамкорлигида “Соғлом авлод - юрт келажаги” мавзусида илмий анжуман бўлиб ўтди.

Анжуманда олийгоҳ профессор-ўқитувчилари, жамғарма фаолларининг маърузалари тингланди.

Илмий анжуманда вилоят хотин-қизлар кўмитаси раиси Б. Самиева хотин-қизлар кўмиталарининг вазифалари ҳақида маъруза қилди.

З. А. МУХИТДИНОВ,
Самарқанд вилоят Болалар
жамғармаси раиси

ХАЁТГА ҚАЙТАРУВЧИ СЎЗГА МУХТОЖМАН

ни тушунмайман, нима етмайди у инсонга. Шунча йил бирга яшаб, онамни ҳали-гача оёқости қилиб келиши алам қилади. Шундан ҳузурланса керак.

Утган йили укамни уйлантирдик. Бу тўй мен учун бир оғир зарба бўлди. Уйламанг, укасига хусумати бор экан деб, ҳеч қачон бундай деб ўйламаганман. Мен унинг тўйида тик оёқда туриб, елиб-юғуриб хизмат қилганман. Ахир у менинг укам, унга ҳозир ҳам ёмонлик тиламайман. Лекин менга азоб берадиган жойи шуки, отам укамни бечора муштираб онамга, менга ва синглимга қарши қайрайди. Қариган чоғида ўғилларига насиҳат қиладиган, ичкиликлардан қайтардиган ота қани? Ўзимнинг бахтсизлигим етмагандай, ҳар куни ичиб келиб, тўполон қиладиган укам, биз бечораларнинг ҳам қалбимиз бор, бизлар ҳам бахтли бўлишни, кунларимиз яхши бўлишини интизорлик билан кутишимизни наҳот билиб, билмасликка солади. Худо ҳам қизларни, аёлларни кўз ёши тўкиш, хўрлаш учун яратмагандир. Онам бечора ҳар куни йиғлайди. Кўз ёшларини менга, синглимга кўрсатмайди, ўтирганимизда онамнинг кўзларида мунг, гам-ғуссани кўраман. Онамнинг ичдан куйишини сезаман. Бир томондан менинг бахтсизлигимдан куйса, бир томондан онамнинг ўзига ярашмаган хатти-ҳаракатларидан куйиб кетади. Нима қилай, қўлим-

дан ҳеч нима келмаса, кучим кўзимга етса. Ортиқ онамнинг кўз ёшларига, хўрланишига тоқат қиллолмайман, кундан-кун сўлиб бораётганига бошқа чидолмайман.

Муттасил давом этаётган асаббузарлик ҳар қандай инсонни ҳам қўлатади. Бир куни бу касаллик онамни еб адоий тамом қилади.

Дунёни, ҳаётни онамсиз тасаввур қилолмайман. Онасиз тасаввур қилишнинг ўзи даҳшат. Фақат онамга суяниб қолганман. Мени ҳаётда ушлаб турган занжир ҳам онамдир. Онам йўқлигини тасаввур қилсам, менинг ҳам йўқлигимдир.

Укам, менинг ақлсиз укагинам, онамнинг қадрига етмаган укам, вақт келар, ҳаттоки онам юрган йўлларда босган оёқ изларини тополмасан, наҳотки шунчалар тубан бўлсанг, наҳот сенда онага нисбатан фарзандлик ҳисси бўлмаса. Наҳот сен ҳам отамга ўхшаб қолган бўлсанг, наҳот кўзларинг шунчалар кўр бўлса. Отамни нима дейишимни ҳам билмайман. Қизлар отага меҳрибон бўлади дейишади, лекин мен на яхши кўришимни, на ёмон кўришимни биламан. Кўнглимда отамга нисбатан болаликдаги ёнган чироқ аста-секин ўчиб бормоқда. Отам бизларни нимага бунчалик ёмон кўради, онамни яхши кўрганиз учунми. Балким ёмон кўрмас, яхши кўришини сездирмас, аммо хўрлагани нечун. Отам-

га ўзи нима керак, уй керакми, олсин, жой керакми, етмайдиш шунча жой. "Ўғлимни уйлантирдим, бошқа ташвишим йўқ", - дейди. Биз-чи, бизлар-чи, мен ва синглимчи, фақат онамга керакмизми. Отамда бунчалик беғамлик, бефарқлик қайдан пайдо бўлди. Шу отанинг пушти камаридан бунёд бўлганмиз-ку. Тунлари шуларни ўйласам, уй-қуларим тарқаб кетади. Ўйлайман, бу кунлар ўтиб кетар, ҳаммаси ўз ўрнига тушар, лекин қалбда қолган жароҳатлар ҳеч қачон битмайди, янгиланса янгиланади, асло тусалмайди. Яхшиямки мен ишламан, ишга келиб одамлар билан гаплашиб овунаман, ўзимга-ўзим далада бераман, бироз бўлса-да чалғийман. Онам, синглим уйда сиқилиб, эзилиб ўтиришади. Ҳаёт ўзи мураккаб, уни инсонлар янада мураккаб қилиб юборишган.

Ҳаётнинг янги зарбаларига дош беришга менда куч топилаётгани, бардошим етармикан.

Менга ҳам тасалли берувчи инсонлар топилаётгани. Балким мен билан дардларийи баҳам кўрувчи, менинг дил яратарига малҳам бўлувчи, кўнглимни қўтарувчи, ҳаётга қайтарувчи сўзлар айтгувчи инсонлар бордир.

ГУЛИ

Самарқанд вилояти,
Булунгур тумани

ДИЛ ИЗХОРИ

ҚАЙНОНАМ ИНСОФГА КЕЛАРМИКАН?

ОТА-ОНАМГА АЙТАЙМИ-ЙЎҚМИ?

Мен мактабни аъло баҳолар билан битириб, олий ўқув юртига кирдим. Мен у ерда Азизбек деган бир болани севиб қолдим. У ҳам мени севар экан. Бир куни у мени хиёбонга таклиф қилди. Мен уни севганлигим учун ҳамда ўзимни қурдосим бўлганлиги учун розилик бердим. Азизбек менга ўша хиёбонда севги изҳор этди. У ўқишни битириб менга уйланмоқчи эканлигини, мени бир кўришдаёқ севиб қолганлигини ва ўз муҳаббатини тасвирлаб беришга тили охизлигини айтди. Мен Азизбекка: "Қўй мунақа гапларингни", - дедим. У бўлса менга тинмасдан севги изҳор қилар эди. Хуллас калом, бизлар иккинчи курсга ўтдик. Бир куни Азизбек менга шундай деди: "Дилноза, бир гап айтсам рози бўласанми?" Мен: "Олдин айт", - дедим. У бўлса олдин розилик беришимни, кейин айтишини айтди. Мен розилик бердим. Азизбек мен билан бирга бўлишни жудаюм хошлаётганини айтди. Мен: "Нималар деясан, ақлинг жойидами?", - дедим. У бўлса: "Ўзинг розилик бердинг-ку", - деди. У десам, бу деди, бу десам у... Хуллас...

Яхшиям ҳомилалар бўлиб қолмадим. Энди бу ишларимни оила аъзоларимга айтмайми ёки йўқми, деб ўйлаб қолдим. Ҳозир ўз ёғимга ўзим қоврилаяпман. Ҳаётимда бўлган воқеаларни айтиб сал бўлса ҳам енгил тортдим. Энди мен нима қилай. Менга маслаҳат беринг.

ДИЛНОЗА

Тошкент шаҳри

БУ ЁГИГА НИМА ҚИЛИШГА ХАЙРОНМАН...

Мен сизларга бу хатни ичим тўла дард билан ёзаяпман. Ёшим 40 да. Турмуш қурганимга 21 йил бўлди. 5 та фарзандим бор, 4 қиз, 1 ўғил.

Икки та қизни узатиб, учта неварали бўлдим. Мени шу кунларда бир дард қийнамоқда, бошимни қайси тошга уришни билмайман. У ҳам бўлса эримнинг менга қилган хиёнати. Яқин-яқинларгача одамлар гапирса ишонмас эдим. Лекин бу ҳақда ўйнашининг ўзи айтгандан кейин нима қилишни билмай қолдим. Қизларим, кувёларим ва қудаларим эшитса нима деган одам бўламан? Ўша гапни эшитгандан бери нима қилишга хайронман. Ажрашай десам қуда-андаларим нима дейди, ажрашмай десам эримнинг хиёнатини ҳеч кечира олмаёпман. Тинч-лигим йўқолган... Маслаҳат беринг, нима қилай? У хотиндан ҳам 2 та боласи бор экан. 21 йиллик турмуш давомида уриш-сўқишларига чидаб келган эдим, лекин эримнинг хиёнатига чидай олмаёпман. Майли, мендан ҳам хатolik ўтгандир, айбларим бордир, ўзимни оқламоқчи эмасман. Жонимдан тўйиб кетганимдан кейин илгарилар неча марта унга: "Мен ёқмасам, юрганингиз бўлса айтинг, яхшиликча ажрашайлик, мени тинч қўйинг", - деб айтганман. Шунда эрим: "Аҳмоқ, унақа юришлар учун кўп пул керак, мен қаердан оламан", - дерди. Лекин яқин-яқингача: "Мен энди ўламан, пулни сўрашайти", - деб менга гапирарди. Ўша хотиндан қизимнинг тўйига пул қарз олиб вақтида берагани учун у эримнинг хиёнатини менга кўнгироқ қилиб очиб қўлди.

Жуда қийналиб кетдим, бу ёғига нима қилишга хайронман. Маслаҳатингизни интизорлик билан кутиб қолгувчи юраги қуйиб-қул бўлган аёл.

М.

Мен бу хатни минг бир изтироб, дарду алам билан ёзаяпман. Мен ҳозир азиз онахонлар, опа-сингилларни маслаҳатларига мухтожман. Мен келин бўлиб тушган оила олти кишидан иборат, қайнота қайнонам, турмуш ўртоғим, битта қайнэгачим, қайнсинглим ва қайним. Турмуш ўртоғим фирма дўконларидан бирида ишлайдилар. Рўзгоримиз бекам-кўст. Рўзгорни турмуш ўртоғим қиладилар. Ота-онамиз пенсияда, қайним ҳали мактаб ўқувчиси. Қайнэгачим ва қайнсинглим оилали. Мен уйда ёлғиз келинман. Уйимизда ҳеч нарсаси мухтожлик бўлмаса-да, лекин тинчлигимиз йўқ. Менинг фикримча, катталар аҳил бўлса ёшлар ўшаларга қараб кетаркан. Ойимлар адамларни гапларини гап ўрнида кўрмайдилар. Менга ҳам: "Адангиз одамми, мени айтганимни қилинг", - деб ўзаро хурматни йўқ қилиб ташлаганлар. Ойимлар кўчага чиқиб келсалар адамлар беҳабар ўтираверадилар. "Ойингиз қаёқда болам", - деб мендан сўрайдилар. Келин бўлиб тушганимга 11 йил бўлса-да, ҳали ойимларни адамга салом бераганларини эшитмаганман. Ойим иккимиз бирга ўтириб қолсак, фақат адамдан нолиб уларни ёмонлаб ўтирадилар.

"Адангизни зоти паст, мени тенгим эмасди. Буни ўзи нима-ю, гапи нима, уруғларини гапирмаса ҳам бўлади", - дейдилар. Агар шунда адамни олдини олиб бирон нарсаси десам, "Сен адангни ўзингга иситиб олгансан", - дейдилар. Хуллас эр-хотин ўзаро аҳил, меҳрибон эмаслар...

Мен келин бўлиб тушганимдан бери кўзимни очирмасдилар. "Сен кўрмаганингни бу ерга келиб кўриб, пишиқиб кетгансан", - дейдилар. Аввалига хўжайиним ойимни гапларига кириб, ойимни олдиларида мени уриб, сўкардилар. Кечалари билан Худого нола қилиб қўқардим. Икки фарзандли бўлдик, лекин ой-

имнинг бу ҳақоратлари ошгандан ошарди. Хўжайиним ҳамма гапларни гувоҳчи бўлиб, мени ҳақлигимни қўриб ойимларни босишга уришиб кўрдилар. Эвазига мен тўхматга қоладиган бўлдим. Ай-тишларича, мен кечаси билан хўжайинимга "ойингиз ёмон", деб иссиқ-совуқ қилармишман. Ёлғон-ялғиз гапларни айт-тармишман. Ойимлар ўзи 5 вақт намоз ўқийдилар, араб тилида Қуръон туширадилар. Қани айтин-лар-чи, намозхон одам бировга тўхмат қилиши тўғрими? Ёки бировни зоти-ни, етти авлодини билмай хўрлаши-чи?

Хўжайиним ойиларини куракда турмайдиган гапларини кўтара олмай эзилиб, юракла-ри безовта қиладиган бўлиб қолди. Асаблари тор, сал нарсасига бақирадиган, гап кўтара олмайдиган бўлиб қолганлар. Ойим ўғиллари билан ойлаб гаплашмай юрадилар. Фарзандларимизга мен билан адасини ёмонлаб ўтирадилар. Фарзандларимни тарбияси қандай бўлади. Тўғри, болаларим билади, бувисини характерини, лекин барибир таъсири бўладими дейман-да. Адамларга айтсам, "Болам ойингизга Худо бас келмаса бандаси бас келолмайди. Мени билмайди, шундоқ ўғлини билмайди - сизни билладими. Ўзингизга олманг, орқага ташланг. Ётиб қолсангиз, Худо кўрсатди дейди ойингиз". Бизларни ҳимоя қиламан деб, қайнсинглим ҳам ойимга ёмон кўришиб қолди. "Шундай келинингизни билмадингиз, ношукур банда экансиз, тўхмат қилишдан қўқмайсиз, акам билан ойлаб гаплашмайсиз. Сизга нима етмайди ўзи, акам кийгизса, едирса, шукурни ўрнига нолияпсиз. Уйингизда

ҳамма нарсаси бўлгани билан, энг кераги йўқ, бу - меҳр", - деди. Шундан бери қайнсинглимни ҳам кўргани кўзлари йўқ. Намозларида қаргайдилар. Қайнсинглим келиб қолса, кўришмайдилар. Ахир ота-она кўприк бўлиши керак-ку. Улар ҳаёт-лигида фарзандлари тўзиб кетса, кейин ким бизларни қовуштириб қўяди. Баъзида ўйлаб қоламан, балки мен болаларим билан шу уйдан кетсам, ҳаммаси ўрнига тушиб кетармики, деб.

Леким хўжайиним: "Сени қанақалигингни мен, укам, синглим, адам биладилар. Худодан қолма, ўзингга олма", - дейдилар. Ҳозир 32 ёшдаман, 5 йил бўлди қон босимим ошиб кетганига. Шу йилдан асабийлашавериб юрагим санчийдиган бўлиб қолди.

Агар хўжайиним жаҳл билан уйдан кетиб қолсалар ким гуноҳкор бўлади? Она рози - Худо рози дейдилар, агар она ноҳақ норози бўлса-чи, унда нима бўлади?

Бизларга йўл, оқилона тинчлик йўлини кўрсатиб маслаҳат берарсиз деб умид қиламан.

Тошкент

КУМАЧИЛИК-ТАЛОНЧИЛИКНИ

ЁХУД УРФ-ОДАТ ФОЖИАСИ

МУЛОХАЗА.
МУХОКАМА.
МУНОЗАРА.

(Боши ўтган сонларда)

Сезиб тураман, кўнгли ярим деб мени сийлашди, боламни бошларига кўтаришди. Етим деб кўнглини кўтаришди. Ота-мехрига зор бўлмасин деб дадам уни эркалайдилар, ўйнатадилар. Кечки пайтлари уйда боламни устларига миндириб эмаклаб "от" бўладиларми-ей...

Бироқ, қизимнинг ҳақиқий отаси-чи? У боласини соғинмайди ҳам. Эшитишимча шаҳардаги бозорлардан бирида каттагина иншоотни эгаллаб тижорат билан шугулланаётганмиш. Олий ўқув юртини эса ташлаб кетибди.

Эрдан ажрагач ўқишимни давом эттириб, билим олдим. Ҳозир бировдан камим йўқ. Туппа-тузук идорада ишлаб турибман. Ишхонамдагилар ҳурмат қилишди, эъозлашди. Лекин ўзим бева, қизим отасиз. Нега? Ана шу савол мени қийнади. "Ўтган кунлар" даги Кумуш, Зайнаб, ҳатто Отабекнинг ўзи ҳам урф-одат, ота-онанинг орзу-ҳаваси йўлида қурбон бўлган эди. Лекин мен-чи? Гуноҳим ота-онанинг раёйига қараб, севиб туриш қурмаганимми?

Отабек-ку ор-номусли, виждонли йигит эди. Хотин устига хотин олиши унинг ихтиёри билан бўлмади, аксинча, ўзини ҳам адои тамом қилди. Аммо менинг собиқ эрим-чи? Бас, севгани бор экан, ўшанга уйланавермайдими, нима қиларди ота-онасининг орзу-ҳаваси, мулкпарастлиги йўлида менинг бахтимга чанг солиб? "Менинг ўз севганим бор" деб бир оғиз айтса асакаси кетармиди? Бутун масъулиятни ўзимизга олиб тўйни тўхтатардик-ку. Қолаверса, мен ҳам кўчада қолган қиз эмасдим-ку. Маҳалламизда ва шахримизда, айниқса қариндош-уруғларимиз орасида менга совчи қўйганлар, ҳатто "бу баланд дорга осилганимиз билан етолмаймиз" деб армонда юрган йигитлар ҳам йўқ эмасди-ку.

Эрим ажрашганимиздан кейин оқ ўша севганига уйланди. Шу иш менга уйланмасдан бурун амалга ошса қандай чиройли бўларди! Яқинда эримни хотини билан кўчада қўриб қолдим. Очиғи, аелининг мендан хушрўй, келишган эмаслигига негадир қувондим.

Ўзимнинг ва боламнинг аччиқ қисмати устига никоҳ тўйи, чаллар, бешик тўйи ва бошқа шунга ўхшаш маросимлару совға-саломлару сарполарга тушган ота-онам-чи? Эрим билан тўрт йил бирга яшаган бўлсам, қайнота-қайнонам битта духоба нимча олиб беришди. Ота-онам берган қийимларни кийиб тугатдим. Рўзгор буюмларини ҳам эскирди. Мебелларимни эрим синдирган, камига қайсинглимининг болалари миҳ билан чизиб ташлаган, деярли фойдаланишга яроқсиз.

Дарвоқе, ота-онам берган тилла занжир ҳам йўқолган. Тахминимча, эрим уни ўша севган қаллиғига олиб бориб берган. Ҳар ҳолда уйда туриб ўз-ўзидан йўқолмади-ку! Эримнинг мулкпарастлигини қарангки, лоақал тўйда унга ота-онам қилган тилла узукни ҳам қайтармади (Ўзи менга никоҳ узуги бермаган). Тўйда ота-онам берган рўзгор буюмларининг энг саралари, бешик тўйида боламга берган қийим-кечакларнинг энг тозалари ҳам ўша вақтдаёқ сирли равишда ғойиб бўлганди. Улар қани, деб сўрасам бизни ўғри қилдингми, деб бошимга не кунларни солишларини билганим учун гинг демаганман. Боз устига эрим мени "то жой топганимча" деб алдаб ота-онам-

нинг уйига қўйиб кетган пайтида, ажрасак даъво қилади, деб қўрқиб дадамнинг кўмаклашида топилган пулга олинган "Нексия"ни ҳам сотиб, ўрнига "Тико" олган эди. Ажралишимиз билан уни ҳам пулга айлантириб беркитди. Хуллас, менга уйлангани сабабли эрим ва қайнота-қайнонам бойиб, оёққа туриб олишди. Мен ва ота-онам боримизни сарфлаб, талон-тарож қилдириб шип-шийдам бўлдик. Улганнинг устига чиқиб тепмоқ деб шунга айтсалар ажаб эмас!

Дарвоқе, эрингиз ҳозир лоақал боласиқа алимент тўлаётгандир, дерсиз. Бе, қаёқда? Тўғри, суд бу ҳақда қарор чиқариб берган. Лекин эрим, адашмасам, уч ойча алимент жўнатди. Эсимда, 8 март куни қизига қўйлақча совға қилиб уйимизга келди. Гўё ҳеч нарса бўлмагандек, дадам дастурхонга таклиф қилиб, бир пиёла чой қўйдилар. Хайрлашиб чиқиб кетди. Шу кетганича на ўзидан, на алиментидан дарак йўқ!

Кейин билсам, қайнота-қайнонам мени келин қилишдан аввал ҳам ўғилларининг ўзи топган қаллиғи борлигини яхши билишган. Бироқ уларнинг камбағаллиги, данғиллама тўй қилдиришга, уйларини мол-мулкка тўлдириб, қўша-қўша сарполар олишларига қўзлари етмаган. Шунинг учун ҳам мени келин қилиб муддаоларига етиб, орзу-ҳавас кўриш, кейин ишлари битгач, менинг жавобимни бериб, ўғилларининг топганига уйлантириб қўйишни режалаштиришган, бунга ўғиллари ҳам рози бўлган экан.

Нақадар худбинлик, пасткашлик!

Урф-одат, мол-мулк, орзу-ҳавас деб бир бегуноҳ оилани зор қақшатган, бир бокира қизининг бахтини поймол қилган одамларни чинакам одам дейиш мумкинми?

Ҳурматли тахририят! Баъзилар менга эрингиздан мулк даъво қилинг, болангизга бошпана сўранг, қайтариб беришмаган буюмларингизни суд орқали қайтариб олинг, демоқдалар. Бас, шунча пайтгача суднинг қарорига ҳилоф равишда алимент тўламаётган экан, қонун олдида жавоб берсин, деб судга арз қилишга қистаяпти. Мен нима қилай? Маслаҳат беринг.

Қолаверса, қакку деган қўша ўхшаш ўз боласини боқмай, тарбияламай ўзгаларга боқтираётган имонсиз оталар (эссиз ота деган ном) орзу-ҳавас, урф-одат деб ўзгалар қизини бахтсиз, мол-мулкни талон-тарож қилаётганлар биргина менинг собиқ эрим, қайнота-қайнонам эмасдир...

Ҳурматли ўқувчи! Алимардонованинг аччиқ қисматида ҳам кўриниб ту-

рибдики, биз тошкентликлар турмуш қилишда бутун оғирликни ўйламай-нетмай келин томон зиммасига юклаб қўйишни урф-одатга айлантирганмиз. Шу боисдан бой, амалдор, қўлидан иш келади оилаларнинг қизлари талаш. Аксинча, амали йўқ, камбағал оиланинг қизларини кўрган совчилар "оч баччагардан қоч баччагар", деб қочиб қолишди. Ўзига тўқ хонадонга қуда бўлган қувё томон келин томонни сўриб ёйди. Қувё қаллиғи ҳисобида яхши қийгиси, еб-ичгиси, уйли, машинали бўлгиси келиб қолади. Фақат унинг ўзигина эмас, ота-онаси ҳам. Бу муслмончилик тугул, оддий одамгарчиликка ҳам тўри келмайди.

Қолаверса, жаҳондаги бошқа халқлар бунга нима дейди? "Ўзбек йигитлари шу қадар инсофсизки, тўй-харажатларини (айниқса, чарлар, бешик тўйи ва ҳоказо) келин томон зиммасига юклаб қўяди. Тўйдан олдин уйни шип-шийдон қилиб қўйиб, уни келин томонга жиҳозлантиради, тўлдириради", деб устимиздан қўлмайди-ми? "Ўзбек йигитлари хотинига боқиманда, уларда эркаклик ғурури ҳам йўқ", демайди-ми? Бу қанақаси? Боз устига бир-биридан серхарж ва дабдабали маросимларни ўтказаман, деб келин-қувё (Самарқанд томонларда асосий сарф-харажат қувё томон зиммасида) у ёқда турсин ота-оналарнинг ҳам "бели чиқиб", анча вақтгача иқтисодий жиҳатдан ночор аҳволга тушиб қолади. Натижада, уларнинг фарзандлари соғлом авлод бўлиб етишиши ҳам амри маҳол бўлиб қолади. Соғлом авлод миллат кўрקי бўлган бизнинг дийрда эса бу муҳим масалалар.

Энди яна тошкентлик келинлар тақдирига қайтадиган бўлсак, шунча кўп маросимлар сарфини кўтарган, қувёнинг уйини мол-дунё билан тўлгазган келиннинг турмуши ўхшаб кетса-ку, яхши, лекин ўхшамаса-чи? Худди Алимардоновага ўхшаб келин ҳам бахтидан, ҳам мулкидан айрилади. Аксари-ят қувё томонлар унинг мулкни ҳам талон-тарож қилишди. Шу инсофданми? Бунақа урф-одатлар қаердан чиққан? Уларни деб пули, сепию мебелларни йўқ қанча-қанча қизлар эрга тел-голмай юрибди! Келинни ўзига эмас, сепига қараб танлайдиган қувёлар тобора кўпайиб бораёпти?

Бас, шундай экан, келин-қувёлик маросимларию сарф-харажатларини тартибга солидиган одатларни яратиб, уларни урфга айлантиришнинг иложи йўқми? Ахир, газеталар "янги-ча урф-одатлар ҳаётга!", деб бежиз ёзишмайди-ку!

Мурод КАЛОНХОН

ТАХРИРИЯТДАН: Қадрли муштарий! Мана, таниқли журналист Мурод Калонхоннинг баҳс учун ёзган мақоласини ҳам ўқиб чиқдингиз. Унда гоёт муҳим ижтимоий масала ўртага ташланган. Дарҳақиқат, шонли истиқлол туфайли миллий қадриятларимиз тикланаётган бир пайтда никоҳ тўйлари билан боғлиқ маросимларини ҳам тартибга солиш керакка ўхшайди. Тўйлар Президентимизнинг шу хусусдаги фармонларига мувофиқ ихчам, камсарф ва эсда қоларли ўтиши керак. Уларда келин томонини қийнаб қўйиш ҳолларига чек қўйиш пайти келди.

Муаллиф урф-одатларни халқ айтди. Шундай экан, уларнинг айрим ношудларнинг қилишлари туфайли кўр-кўрона урфга ай-

ланиб қолганларидан воз кечиш, ўрнига янги - хар томонлама адолатли урф-одатларни жорий қилиш ҳам шу халқнинг қўлидан қолади. Демак, никоҳ тўйлари ва у билан боғлиқ маросимларни қайта кўриб чиқиб, хар икки томонни, айниқса, келин томонини қийнаб қўймайдиган янги урф-одатлар яратиш ва уларни амалда оммалаштириш керак, деган таклифни ўртага ташлайди.

Хўш, Сизнингча нима қилиш керак? Баҳсимизга қўшилиб, фикр ва мулоҳазаларингизни ёзиб юборинг. Дарвоқе, Зухра Алимардонованинг аччиқ қисмати хусусида нима дейсиз? Унга қандай маслаҳатлар берасиз? Интизорлик билан хатларингизни кутамиз.

Эримизга аёллар телефон қилиб эримни сўрарди. У ким деган саволни берсам, бўлди, жанжал бошланарди, калтак ердим. Шундай пайтларда очик эътироф этиш керак, кўпинча қайнотам менинг ёнимни олиб, ўғилларини уришардилар. Қайнсингилларимнинг ҳар учови ҳам менга ачинар, кўнглимни кўтарар эди. Яхши қизлар эди. Минг афсуски, улардан бири турмушга чиқиб бахтсиз бўлди. Шундоқ қизнинг турмушдан ёлчимаганига ачинаман.

Эрим шу қадар инсофсиз эдики, ҳатто туғишган синглимининг тўйида ҳам мени уриб юз-кўзларимни кўкартириб ташлади. Шунда ҳам ота-онам оғир бўлишди. Одамларнинг "дўхтирга кўрсатинг, тиббий экспертизадан ўтказинг" деган гапларига ҳам амал қилмади. Лекин ҳамма эримнинг бу қилиши учун қаргаганининг гувоҳи бўлдим. Эр қурмагурнинг уришига синглимининг ЗАГСдан ўтказиб қайтаётганимизда мен ўтирган машинанинг 2-3 минут кечикиб келгани сабаб бўлди. Хайдовчи секинроқ юргани учун унинг машинасида ўтирган аёллардан фақат биттаси, яъни мен айбдорми? Хуллас, синглимининг тўйида юзимири рўмол билан ўраб, одамлардан беркиниб юрдим.

Синглимининг тўйидан кейин ота-онам эримга ва менга насихат қилиб қўришди. Шундан кейин яна ўн ойча бирга яшадик. У кунларни эсласам юрагим ортимга тортиб кетади. Сикилиш, калтак зарбидан икки бор болам тушди. Иккинчиси олти ойлик бўлган эди, ўғил экан.

Мана, суд орқали ўртамиздаги ниқоҳни бекор қилганимизга ҳам учинчи йил тўлаяпти. Қизим ҳам олти ёшга қияпти. Ҳадемай мактабга боради. Ҳозир боғчада. Баъзан у:

- Опажон, ҳамма болаларнинг адаси бор. Менда нега йўқ, - деб сўраб қолади.

Не дейишимни билмай юрагим эзилди. Улган дейин десам, у тирик-ку. Аданг бор десам, у қаерда, нега мени олиб кетгани боғчамга бормайди десам, нима деб жавоб бераман?

Бахтимга ота-онам бор. Мени ҳам, боламни ҳам хор қилиб қўйишмади.

ЙИГИТ СЕВСА, ШУНДАЙ СЕВСИН

1998 йил дугонам билан кўчада кетаётиб бир йигит билан учрашиб қолдик. Ҳазил-хўзил билан яқиндан танишиб олдик. У Қашқадарёдан экан, ўртоғим Мафтуна ҳам шу вилоятдан эди. Биз Мафтуна иккимиз Тошкентдаги билим юртиларидан бирида таҳсил олاردик. Шундай қилиб ўша кун Ботир бизни кузатиб қўйди ва ўқиш жойимизни қўриб олди. Анча кунгача биз ўртоғим билан йигитларнинг найрағларидан бирида бу танишув, деб ўйлаб юрдик.

Аммо, хато ўйлаган эканмиз. Ботир бизнинг олдимизга тез-тез келиб турадиган одат чиқарди. Анча вақтгача у билан дўстона муносабатда гаплашиб юрдик. У оддий, камтар ва самимийлиги билан бошқа йигитлардан ажралиб турарди. У билан суҳбатлашганимизда ҳақиқатан кўнглида кири йўқлигига ишонч ҳосил қилардик. Шу аллозда орадан анча вақт ўтди. Кўнларнинг бирида у менга бир қизни севиб қолганини тортина-тортина айтди, аввалига унинг бу гапини ҳазилга йўйдим. Ботир шу гапни айтдию, лекин у қизнинг кимлигини айтмади. Орадан уч-тўрт кун ўтгач, у бизни битирув кечасига таклиф қилди. Аммо, биз узрли сабабларга кўра бора олмадик. Кейинги сафар келганида у Мафтунани 1-2 минутга бўш вақтини сўраб гапи борлигини айтди. Ўша кун Ботир диплом иши баҳона дилида сақлаб юрган гапни тилига чиқаришга мажбур бўлибди. 6 ойдан буён дилида оташ бўлиб ёнаётган ва уни қийнаётган муҳаббатини Мафтунага шундай ишонч билан изҳор қилардики, ўша лаҳзада дунёда ундан бахтли инсон йўқ эди. Муҳаббати ҳақиқатманди уни бир умр қуттишга сўз берди. Бу гапни у бир неча бор қайтарди. У ўша кун Мафтунадан: "Менинг ихтиёрим ота-онамда, улар нима дейишса, шу бўлади", - деган жавобни олди. Ботир ўзи ўқишни битирганига қарамай Мафтунани ҳам ўқишни биткузганича умид билан қуттишга ваъда берди.

Орадан кўнлар ўтиб биз ёзги таътилга чиқдик. Кейинчалик ўқишга келиб эса Мафтунанинг ўқишини Қашқадарёга ўтказиб берганини билиб қолдик. Биз у билан тез-тез хат ёзишиб турардик. Бир хатда у уйдагиларни адасининг ўртоғининг ўлигига унаштириётганини ёзиб юборибди. Орадан кўп ўтмай бу гап чинга айланди. Мафтунанинг адаси келиб унинг ҳужжатларини олиб кетди. Бу воқеадан бир кун ўтар-ўтмас Ботир менинг олдимга келди ва мендан Мафтуна ҳақида сўрай бошлади. Мафтуна ҳақидаги бу

гапларни хафа бўлиб эшитди. Сўнг мендан у билан бирга Мафтунага телефон қилиб келишни илтимос қилди. Аксига олиб алоқа бўлимига борганимизда телефон узилиб қолди. Мен чин севиш ҳақида китобларда ўқиган, киноларда кўрган эдим. Аммо, ўзим ҳеч қачон севишнинг ҳаётийлигига ишонмас эдим. Лекин Ботирнинг татти-ҳаракатини қўриб дунёда чин севишнинг борлигига ишонч ҳосил қилдим. Эҳтимол, у нима каромат кўрсатибди дерсиз? Тўғри, Ботир ҳеч қандай каромат кўрсатгани йўқ, аммо у қўлидан келганча ўз севишга учун ҳаракат қилди, ҳақиқий йигитларга хос иш тўтди. У баъзи бир йигитлардек баландларвоз ваъдалар бермади, қиз қалбига ҳар хил йўллар билан қириб боришни ўйламади, аксинча, оддийлик билан севишлигининг йўлига кўз тикди. Умид билан кутди. Ўтган вақт ичида шу нарсага амин бўлдимки, у учун битта ҳамроҳ унинг севишга.

Анча уринишлардан сўнг биз Мафтуна билан телефон орқали боғланиб гаплашдик. У менга унаштирилганини айтди. Уч ойлик айрилиқдан сўнг бу гапларни ҳижрон азобида қийнаётган йигитга айтиш нақадар қийинлигини ҳис қилдим. Ботир ҳам Мафтунага совчи юборса бўларди, аммо улар бошқа-бошқа тумандан эди. Қолаверса, Мафтуна оилада ёлғиз қиз бўлгани учун унинг онаси: "Сени ўзимизга яқин жойга узатамиз, кўз олдимизда юрсан", - дер экан. Шундай қилиб Ботир ўзининг севишлигига етиша олмади, мен ҳам унинг сиқилаётганини қўриб унга қандай далда беришни билмасдим. У менга ўша кун орузисига етиша олмаган бўлса-да, дилида соф севиш билан яшашини айтди. Унга қўлимдан келганча маслаҳат берган бўлдим, аммо унинг ҳақиқий инсон эканлигига, қалб кўридаги туйғунинг чинлигига йўлмон келтирдим. Кўнглимда унга бўлган ҳурматим ортиб, бўлиб ўтган воқеани таҳририятга йўллашга қарор қилдим. Токи, бошқа йигитларга Ботирнинг хислати сабоқ бўлсин. Йигит севса, шундай севсин...

ХОНЗОДА

Тошкент шаҳри

МЕНИ БИР СИР ҚИЙНАЙДИ

Ҳозир 11-синфда ўқийман. Кўнларнинг бирида мудирамиз синфимизга икки йигитни бошлаб кирди ва бизларга таништирди. Уларнинг ҳар иккови ҳам талаба бўлиб, ўша кундан эътиборан бири инглиз тилидан, яна бири ҳуқуқ фанидан дарс бера бошладик. Рустам ака ҳам, Равшан ака ҳам кўнлик экан. Дастлаб менга Равшан ака ҳеч ёқмади. Аммо, орадан унча кўп вақт ўтмай Равшан аканинг дарсига кириб худди илк марта кўрган одамдек тикилиб қарадим, ўша пайтнинг ўзида ўзимни ғалати ҳис қилдим. Негадир улар ҳақида кўп ўйлайдиган бўлиб қолдим.

Шу маҳалгача ҳеч кимни севмаган, бу туйғунинг нималигини ҳам билмасдим. Улар ҳозир 20 ёшда. Ҳуқуқшунослик факультетининг 2-курс талабаси. Мен жуда ғалати аҳволга тушиб қолганман, кечаю-кундуз улар ҳақида ўйлайман. Гоҳо юрагим ғалати бўлиб, йилғалам келади. Севиш деганларни шунми? Билмадим, аммо шуниси аниқки, севиш ўзи беш ҳарфдан иборат бўлса ҳам унинг маъноси жуда катта экан, Равшан ака менинг кўзимдаги муҳаббат нурларини кўрмайдилар, уларни севиб қолганимдан ҳам

беҳабар. Ўша кундан бери мен умуман ўзгариб кетдим, синфдошларим ҳам менинг аҳволимдан ҳайрон. Ҳа, севишнинг кўзи кўр деганлари бежиз эмас экан. Бўлмаса Равшан ака менинг ўқитувчим-ку. Лекин севиш ҳеч қачон одат танламас экан. Мен ўзимни йўқотиб қўйдим, нима қилаётганимни ўзим билмайман. Балки, бу ўткинчи туйғудир. Билмадим, илгари газетада чоп этилган мақолалардан айрим ошиқларнинг гапларини ўқиб жуда ҳайрон бўлардим. Энди эса севиш сеҳрли туйғу эканлигига ўзим амин бўлаётиман. Кўзимга ҳеч нарса кўринмайди. Бу мақоламни ўқиб балки сизлар ҳам: "Ҳали ёшсиз. Не-не йигитлар учрайди олдинда" дейишларингиз мумкин. Йўқ, анча сон ҳаётида бир марта севади, ҳақиқат севиш ҳеч қачон ўткинчи бўлмади. Чин ошиқларгина бу туйғунинг нелигини тушунади. Мен баъзида Равшан акага бор гапни ошкор этгим, ҳеч бўлмаса бирор дугонамга дардимни айтгим келади. Аммо, афсуски, ота-онамни, оилада ёлғиз қизлигимни ўйлаб, бу сирни очишга ҳеч тилим бормайди. Мен ҳозирда икки йўл орасидан: нима қилай, бу сирни ўқитувчимга айтимай ёки айтмаганим маъқулми? Менга маслаҳат беринг.

3.

Тошкент вилояти

● О, Муҳаббат! ● О, Муҳаббат! ●

ҚАЛБИМ МЕНИ АЛАМАСМИКАН?

Ёшим 19 да. Тошду нинг 2-курс талабаси-

ман. Бу ерга келиб дўстлар, дугоналар орттирдим. Севиш-муҳаббат тушунчаси менга мутлақо бегона эди. Шу ёшгача ҳеч кимни севмагандим. Бирон йигитга ишқим тушмаган. Оғиз солган йигитларга ҳам рад жавобини бериб юборардим. Уйдагилар ҳам мени кўнглимга қараб келган совчиларни қайтариб юборишган.

Лекин... Севиш илк мартаба юрагимга меҳмон бўлди. Ҳеч ким бу хисдан бенасиб бўлмас экан. Мен бир инсонни севиб қолдим. Лекин мен бунинг ҳеч кимга айтмаётиман. Чунки у бўйдик йигит эмас. Уйланган. Тўғри, хотини билан бир йил яшаб, суяқоёқлиги сабабли ажрашиб кетишган, ҳозирги кун-

да ёлғиз кун кечиради. Яхшигина жуда ишлайди, машинаси, уй-жойи бўлади.

Ўша кўнлар ҳеч ёдимдан чиқмайди. Илк марта учрашганимизда ҳеч кимга ўхшамайдиган хислатлари мени мафтун қилиб қўйди. Ҳал гал ҳоламликига борганимда почтамни баҳона қилиб тез-тез келиб туради. У почтамнинг чин ўртоғи бўлиб, ёши 26 да. Асли қашқадарёлик, Тошкентга келиб ишга жойлашиб, шу ерда қолган. У менга турмушга чиқишимни бир неча бор таклиф қилиб кўрди, энди хотини билан яшамаслигини айтиб ваъдалар берди. Мен эса нима дейишни билмай бошим қотган.

Илтимос, азизлар, менга маслаҳат бериб тўғри йўл кўрсатинг.

ЗАМИРА

Самарқанд

● О, Муҳаббат! ● О, Муҳаббат! ●

СЕВГИ ҚАСРИМИЗ ҚАЙТА ТИКЛАНСА...

Ёшим 22 да. 1998 йили май ойида чирчиқлик бир қиз билан танишиб қолдим. Исми Шаҳноза экан. Қиз менга жуда ёқиб қолди. Мен унга уйланишимни айтдим. Кейин сиримиздан унинг онаси ҳам хабардор бўлди. Ойисига ҳам: "Қизингизга уйланоқчиман", - дедим. Онаси ҳам рози бўлди. Биз учун бахтли дамлар бошланди. Бу орада бирикми марта уйга келиб (ўзим фарғоналикман) онамга ҳам юрагимдаги гапларни айтдим. Ойим ҳам менинг хоҳишимга қаршилиқ билдирмади.

Шу йилнинг май ойида уйга бордим. Узрли сабабларга кўра Тошкентга беш ой келолмадим. Шу беш ой ичида бола-лар Шаҳнозага ҳар хил гапларни айтишибди. Суриштириб билсам, одамлар ўртасида: "Фарҳод ўзининг юртида уйланиб олибди", - деган гаплар тарқалган экан.

Сентябр ойида мен яна Тошкентга, аниқроғи Чирчиққа келдим. Маълум

бўлишича, Шаҳноза юқоридаги гапларга ишонган, мендан умидини узган экан. Энди у учун севишимиз тамом бўлибди. Мен бу гапларни ёлғонлигини ҳар қанча исботласам ҳам у ишонмади. Мени бошқа сева олмаслигини такрорлади. Бироқ, мен ундан бошқача сева олмайман. Мен учун ундан ўзга қиз йўқ. Ундан ажралиб кетишни ҳеч қачон тасаввур қила олмайман. Нима қилай, қандай қилсам мен Шаҳнозанинг ишончини қозонаман? Мен учун энг азиз бўлган кишимнинг эътиборини қозониш учун яқою-ягона йўл қолган эди. Бу ҳам бўлса зора мактубим "Оила ва жамият"да чиқсаю Шаҳнозанинг дарз кетган кўнглидаги гўбурлари тарқаса, ўртаимиздаги севиш қасри яна тикланса. Охиригил нажотим, умидим газетадан.

ФАРҲОД

Фарғона вилояти, Бағдод тумани

МЕН СЕВДИМУ, АММО...

Мен тошкентлик эмасман. Лекин, ҳозирги кунда Тошкент шаҳрида яшайман ва шу ердаги билим юртиларининг бирида сирдан таҳсил оламан. Инсон ёши улғайгач ҳаётда ўзига муносиб йўлдош танлашга ҳаракат қилиб қоларкан. Мен ҳам ўқиб юриб гурӯҳимиздаги Моҳидил исмли қизни ёқтириб қолдим. У киз Тошкент вилоятининг Паркент туманидан эди. У билан танишганимизга ҳам бир йилдан ошиб қолди. Мен унга: "Сен рози бўлсанг, турмуш кўрсак, ота-онам билан бирга яшаймиз, ё бўлмаса, Тошкентда ҳам қолишимиз мумкин", - дедим. Ота-онамнинг кенжа фарзанди бўлишимга қарамай у билан бахтли бўлиш учун Тошкентда яшашга ҳам рози эдим. Лекин, у уялдим, таклифимга ҳеч

қандай муносабат билдирмади. Ҳозир эса уйдагилар тўйга тарадду қўриб юришибди. Мен уларга анча аввал кўнглимга ёқадиган қиз борлигини айтгандим. Уйимдагилар ҳам: "Майли, ўзингга ёқса, олиб бераверамиз", - дейишди. Мен уларнинг гапини Моҳидилга айтиб, яқин ўртада совчи юборишимизни билдирдим. Шу маҳалгача индамай юрган қиз менга бошқа бир болани севишини айтди. Қаранг, ҳаётда шунақаси ҳам бўларкан-да...

Мени эса кўнглим унда, ҳаётим аросатда... Мен бошқасига уйланиб кетаверишим керакми?

Интизорлик билан мактубингизни кутиб қоламан

М.Ж.

Китоб шахри

Билла ва жамият

Мақолада келтирилган фактлар, воқеалар, маълумотлар учун муаллиф жавобгар ҳисобланади. Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин. Қўлёзмалар таҳлил қилинмайди ва муаллифларга қайтарилмайди.

БОШ МУҲАРРИР: ДИЛБАР САИДОВА

Телефонлар: Бош муҳаррир: (Тел. ва Факс) 133-28-20
Котиб: 34-25-46 (Хат ва эълолар бўлими)

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Манзил: Тошкент, Буюк Тўрон кўчаси, 41-уй.

Босишга топшириш вақти - 20.35
Босишга топширилди - 21.15

МАНЗИЛИМИЗ:

Тошкент - 700000
Амир Темура кўчаси,
1-тор кўча, 2-уй.

ХОМИЙ

«Матбуот тарқатувчи»
Акционерлик компанияси

ОБУНА ИНДЕКСИ - {якка обуначилар учун 176
ташкilotлар учун 177

Рўйхатга олиш № 33

Буюртма Г- 386

Формати А-3, ҳажми 2 босма тобқ.

Баҳоси эркин нархда.

Расом — Н. ХОЛМУРОДОВ. Навбатчи — М. СОДИҚОВ